

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Kadi Kenk

**VABASTUSMEETODI LAIENDAMISEST KASULE
OSALUSTE VÕÕRANDAMISEST**

Lõputöö

Juhendaja: Erki Uustalu
LLM in International Taxation

Tallinn 2009

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: 2009
Töö pealkiri: Vabastusmeetodi laiendamisest kasule osaluste võõrandamisest	
Töö autor: Kadi Kenk	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
<p>Lõputöö teemal „Vabastusmeetodi laiendamisest kasule osaluste võõrandamisele“ on 37 leheküljeline ning on kirjutatud eesti keeles.</p> <p>Lõputöö eesmärk on analüüsida, miks peaks kasule osaluste võõrandamisest laiendama vabastusmeetodit. Selleks on autor andnud ülevaate topeltmaksustamise tekke põhjustest ja vältimise meetoditest; analüüsinud, kas ja miks peaks kasu osaluste võõrandamisest maksustama sarnaselt dividenditulule ning analüüsinud vabastusmeetodi laiendamist kasule osaluste võõrandamisest. Selleks on teemat suhestatud nii erinevate autorite poolt avaldatud arvamustega maksustamisest rahvusvahelisel tasandil kui ka konkreetsete seisukohtadega kasu osaluste võõrandamisest maksustamise kohta.</p> <p>Analüüsi tulemusena leiab autor, et vabastusmeetodi laiendamine kasule osaluste võõrandamisest annab Eesti äriühingutele paremad tingimused välisurgudel konkureerimiseks, loob Eestis soodsa keskkonna valdusühingute asutamiseks ning säästab ettevõtjaid ebavajalike kulutuste tegemisest, mis tekib dividendide ja osaluste võõrandamisest saadud kasu erinevast maksustamisest.</p> <p>Vabastusmeetodi laiendamine kasule osaluste võõrandamisest hoiaks ära majandusliku ebaefektiivsuse tekkimise ning avaks Eesti ukse uutele investeeringutele, mis muidu siia kunagi ei tuleks.</p>	
Võtmesõnad: Vabastusmeetod, ühetaoline maksustamine, rahvusvaheline maksuõigus, kasu osaluste võõrandamisest, dividend, tulumaks, topeltmaksustamine.	
Keywords: Participation method, uniform taxation, international tax law, dividend, income tax, double taxation.	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia	
Kaitsemisele lubatud Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Erki Uustalu	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TOPELTMAKSUSTAMISE VÄLTIMISE MEETODID.....	7
1.1. Topeltnmaksustamise põhjused	7
1.2. Topeltnmaksustamise vältimise meetodid	12
2. KASU OSALUSTE VÕÕRANDAMISEST	22
2.1. Dividendide ja kasu osaluste võõrandamisest erinev maksustamine.....	25
2.2. Kasu osaluste võõrandamisest maksustamine	31
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY	41
VIIDATUD ALLIKAD	42
LISA 1. Äriühingute maksustamine 2004.aastal EL-ga ühinenud riikides	44
LISA 2. Äriühingute maksustamine EL-ga enne 2004. aastat liitunud riikides	45

SISSEJUHATUS

„Vabastusmeetodi laiendamisest kasule osaluste võõrandamisest“ (edaspidi lõputöö) analüüsib kasu osaluste võõrandamisest topeltmaksustamist. Autor püüab kirjeldada, milliseid majanduslikke tagajärgi toob välismaises äriühingus võõrandatud osalusest saadud kasu ja välismaisest äriühingust saadud dividenditulu erinev maksustamine ning miks peaks topeltmaksustamise vältimiseks rakendama vabastusmeetodit.

Euroopa Liidu (EL) ema- ja tütarühingu direktiiv väldib majanduslikku ja juriidilist maksustamist olukorras, kus ühe liikmesriigi tütarühing maksab dividende teises liikmesriigis asuvale emaühingule. Seega ei ole emaühingu asukohariigil õigus enam maksustada dividenditulu, millelt makstud kasumiosalt on dividende jaotava äriühingu asukohariigis tulumaks juba tasutud. Sellist topeltmaksustamist, kus üks tulu kuulub maksustamisele erinevate isikute tasemel, nimetatakse majanduslikuks topeltmaksustamiseks. Samal moel nagu oli enne nimetatud direktiivi vastu võtmist võimalik dividendide topeltmaksustamine, võib topeltmaksustamine endiselt tekkida osaluste võõrandamisest saadud kasu osas.

Dividendid ja kasu osaluste võõrandamisest on sarnase majandusliku sisuga tulu, ehk et nad mõlemad on äriühingu teenitud kasumi väljund. Nende erinev maksustamine on vastuolus ühetaolise maksustamise põhimõttega ja võib luua majanduslikku ebaefektiivsust.. Lõputöös toodud seisukohtadega püüab autor jõuda järelduseni, miks on kõige kasulikum maksustada kasu osaluste võõrandamisest ühtmoodi dividendituluga.

Dividendid on levinuim viis äriühingusse paigutatud investeringutest kasu saamiseks. Nende topeltmaksustamine (välisriigi äriühingust saadud dividendide jaotamine Eesti aktsionärile) on Eesti maksuseaduste alusel välditud vabastusmeetodit rakendades. Samas peab selle sama äriühingu osaluste võõrandamisel Eesti aktsionär tasuma tulumaksu täies ulatuses olenemata faktist, kas välisriigi äriühing on sellelt kasumiosalt oma residentsusriigis juba tulumaksu tasunud või mitte.

Kehtiv tulumaksusüsteem maksustab äriühingu kasumit alles selle jaotamisel, mis annab võimaluse teenitud kasumit maksuvabalt edasi investeerida. Kasumi jaotamisel ning maksustamisel kuulub lõpuks maksustamisele ka kasumiosa, mis on saadud välisriigi äriühingu osaluste võõrandamisest. Reeglina on see kasumiosa tuluallikariigis juba maksustatud ning Eesti äriühingu tasemel toimub topeltmaksustamine, mille vastu siseriiklikust õigusest leevendust ei leia ja mida rahvusvahelisel tasandil reguleeritud ei ole.

Sellest ka teema aktuaalsus – seesugune maksukäsitlus piirab Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet. Üleliigne maksukulu on majanduslikult ebaefektiivne ja ei julgusta siia uute välisinvesteeringute tegemist. See satub vastuollu neutraalsuspõhimõttega, mille kohaselt ei tohiks maksud mõjutada kapitalipaigutusotsuseid. Tõstatatud teema aktuaalsus tuleneb ka sellest, et ühetaolise maksustamise kui maksuõiguse põhiseadusliku põhimõtte kohaselt tuleb sarnaseid tululiike - dividenditulu ja kasu osaluste võõrandamisest - maksustada ühetaoliselt. Põhiseaduse §12 tulenev õigusloome võrdsuse põhimõte nõuab üldjuhul, et seadused kohtleks sisuliselt kõiki võrdseid olukordi võrdselt. Selleks tuleks maksustamisel vaadelda tehingute majanduslikku sisu.

Lõputöös käsitletav kasu vara võõrandamisest maksustamine hõlmab vaid kasu osaluste võõrandamisest, sest teist tüüpi vara võõrandamisest saadud kasu maksustamisaspektide analüüsi ei võimalda töö maht ning see ei ole teema käsitlemise seisukohast oluline. Lõputöös analüüsitav maksukäsitlus vaatab olukorda, kus kasu saajaks on juriidiline isik. Olgugi, et ka eraisikust aktsionäri tasemel toimub topeltmaksustamine, siis ei saa neid kahte tulusaajat (äriühing ja eraisik) päris võrdsel alustel võrrelda ning autor on valinud lõputöös analüüsimiseks äriühingute tasemel maksustamise. Äriühingute maksubaas on suurem ning majanduslikud tagajärjed nii äriühingutele kui ka riigi maksutuludele seda suuremad kuna äriühingute struktuuri muutmisega on maksuresidentsust topeltmaksustamise vältimiseks kergem juhtida kui füüsilistel isikutel.

Lõputöö eesmärk on analüüsida, miks peaks kasule osaluste võõrandamisest laiendama vabastusmeetodit. Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad ülesanded:

1. Anda ülevaade topeltmaksustamise tekke põhjustest ja vältimise meetoditest.

2. Analüüsida, kas ja miks peaks kasu osaluste võõrandamisest maksustama sarnaselt dividenditulule.
3. Analüüsida vabastusmeetodi laiendamist kasule osaluste võõrandamisest.

Ülesannete läbiviimiseks on lõputöö teemat suhestatud erinevate autorite poolt avaldatud arvamustega maksustamisest rahvusvahelisel tasandil ja konkreetsete seisukohtadega kasu osaluste võõrandamisest maksustamise kohta.

Töö on jaotatud kaheks osaks, mis omakorda jaotuvad alapeatükkideks. Esimene peatükk kirjeldab rahvusvahelise topeltmaksustamise tekkimist erinevate konfliktide tagajärjena ning selgitab majandusliku ja juriidilise topeltmaksustamise erinevust ja nende vältimise võimalusi rakendades krediidi- ja vabastusmeetodit.

Teine osa analüüsib osaluste võõrandamisest saadud kasu ja dividenditulu erinevat maksustamist ning majanduslikku ebaefektiivsust, mis kaasneb kasu osaluste võõrandamisest topeltmaksustamisega. Piltlikustamaks äriühingute maksustamise levinud praktikat on toodud kasu osaluste võõrandamisest ja dividendide maksustamise võrdlus teistes Euroopa riikides.

1. TOPELTMAKSUSTAMISE VÄLTIMISE MEETODID

1.1. Topeltmaksustamise põhjused

Seaduste kehtestamine on riikide suveräänne õigus. Riigivõimu teostatakse ainult põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa on rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid ja õiguse allikateks on Eesti seadused, seadlused ja määrused, kuid ka välislepingud. Põhiseaduse kohaselt on välislepingud ülimuslikud riigi õigusaktide suhtes. Kui Eesti seadused või muud õigusaktid on vastuolus Riigikogu poolt ratifitseeritud välislepingutega, kohaldatakse välislepingu sätteid. Seega peavad EL-i riigid silmas pidama, et siseriiklik seadusandlus ei langeks vastuollu EL-i põhivabadustega ning järgiks direktiivides toodud põhimõtteid.

Maksupoliitika seisukohast on EL-i liikmesriikidele käibemaksu osas (ja kaudsete maksude osas üldiselt) palju ette kirjutatud, kuid otseseid makse puudutavaid direktiive on vastu võetud vähe, mis ühest küljest võimaldab ise reguleerida oma jurisdiktsiooni piires tulude maksustamist. Samas võivad eelneva tõttu hoopis tekkida piiranguid ühise majanduspiirkonna tõhusale toimimisele. Tulude erinev käsitlemine riikide vahel ning erinev arusaam maksukäsitlusest tekitab rahvusvahelist topeltmaksustamist.

Paljud esitatud ettepanekud ühtlustada Euroopa Liidu tulumaksualaseid direktiive ja määruseid on jäänud realiseerimata üksmeele puudumise tõttu, sest otseste maksude valdkonnas on direktiivide vastuvõtmine võimalik vaid ühehäälselt. Paljud harmoniseerimise nõuded tulenevad ühenduse asutamislepingu sätetest, mis nõuavad kaupade, teenuste, tööjõu ja kapitali vaba liikumist ühisturul ning tagavad kogu ühenduse piires asutamisvabaduse ja võrdse kohtlemise. Euroopa Kohus on neid põhimõtteid edasi arendanud ja täiendanud oma praktikas.¹

Niisiis koheldakse äriühingute tulusid olenevalt riigi majanduse iseärasustest väga erinevalt vastavalt sellele, kas soovitakse rohkem soodustada välisinvesteeringute

¹ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA, lk 302

sissevoolu või toetada kodumaist ettevõtlust. Võimalus erinevalt maksustada võib luua olukorra, kus rahvusvaheliselt teenitud tulu maksustatakse mitu korda. Tulude maksustamisel järgitakse tavapäraselt kahte põhimõtet: maksustatakse tulu, mis on tekkinud vastavas riigis või maksustatakse oma residendi tulusid olenemata selle tulu tekkimise kohast, st nii kodumaalt kui ka välisriigist saadavaid tulusid. Tihtipeale rakenduvad need põhimõtted erinevates riikides samaaegselt, mille tulemuseks on potentsiaalne topeltmaksustamine. Kapitali vaba liikumise tagamiseks ning topeltmaksustamise vältimiseks näevad riigid oma siseriiklikes õigusaktides ette erinevaid topeltmaksustamise vältimise meetodeid.

Rahvusvahelisel ja siseriiklikul tasandil võib tekkida kas juriidiline või majanduslik topeltmaksustamine, sest äriühingu tuludele võib tulumaks rakenduda mitmekordselt. Esiteks äriühingu tulumaks, mis on tulu teeninud äriühingu maksukohustus ning mis laieneb kogu kasumiosale ning teiseks kinnipeetava tulumaks, mille maksubaasiks on osanikule tehtava väljamakse suurus. Sel puhul on maksumaksja tulu saaja, kelle eest väljamakset tegev äriühing allikariigis tulumaksu kinni peab ja ära maksab. Tavapäraselt lisandub sellele ka tulu saava äriühingu asukohariigis täiendav tasumisele kuuluv äriühingu tulumaks.

Kui ühte kontserni kuuluvaid äriühinguid ei vaadelda ühise maksumaksjana ning teenitud tulule määratakse maksu isikupõhiselt, arvestamata, et antud tulu on juba varem teise isiku tasandil maksustatud, siis võib juhtuda, et suures kontsernis liikuvatele dividendidele või muudele kasumiväljamaksetele on emaühingu kätte jõudes erinevates riikides mitu korda maksu määratud võtmata arvesse juba makstud makse. Kui maksud hakkavad liialt mõjutama äriühingu kasumit, siis otsitakse viise kuidas maksukulusid optimeerida. Et ära hoida äritegevuse pärssimist, näevad riigid reeglina ette topeltmaksustamise vältimise.

Lähtuvalt ühetaolise maksustamise printsiibist tuleb tulumaksuga maksustamisel lähtuda eesmärgist hoida ära kollisioonide teket. Kollisioonid võivad avalduda positiivsena (topeltmaksustamine) või negatiivsena (täielik mittemaksustamine). Maksumaksja seiskohast on põhirõhk suunatud topeltmaksustamise ärahoidmisele, riigi huvi on jälgida ka seda, et ei tekiks „auke“ ja „katmata tsoone“.² Kollisioonide ärahoidmiseks on erinevaid

² Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA, lk 228

lähenemisi. Levinud on oma residentide maksustamine maailmatulu põhimõttel, st et oma riigi residentide maksustatakse nende kogu teenitud tulu osas, olenemata tulu tekkimise kohast. Mitteresidentidele rakendatakse aga tuluallika põhimõtet. Tuluallika põhimõte tähendab, et riik maksustab tulusid, mis on seotud tema territooriumiga.

Residentide maksustamisel oleneb riigi maksupoliitikast, kas ja kuidas ta väldib välismaalt saadud maksustatud tulude topeltnmaksustamist, st kas ta soovib isikut täiendavalt maksustada tema maailmatulu osas või mitte. Seega valib residentsusriik, kas ta topeltnmaksustab isikut kogu tulu osas, ainult osaliselt või üldse mitte. Maksulepingu olemasolul residendi- ja tuluallikariigi vahel on tulude juriidiline topeltnmaksustamine tavaliselt piiratud mõlema riigi poolt – reeglina piiratakse allikariigi maksustamisõigust ning säiliva topeltnmaksustamise peab kaotama residentsusriik.

Kui Eesti on sõlminud teise riigiga maksulepingu, piirab see üheltpoolt topeltnmaksustamise vältimiseks Eesti residendi tulude maksustamist teises lepinguriigis ning teisalt kohustab Eestit vältima topeltnmaksustamist. Kui maksulepingut sõlmitud ei ole, kohalduvad Eesti residendi tulude maksustamisel välisriigis vaid välisriigi seadused. Eesti resident on üldreeglina kohustatud aga kogu maailmast teenitud tulu deklareerima ka Eestis ning maksma Eestis tulumaksu. Topeltnmaksustamise vältimine Eestis viimasel juhul (kui maksuleping puudub) tagatakse vaid Eesti tulumaksuseaduse abiga. Kui välisriigiga on sõlmitud maksuleping, on topeltnmaksustamise vältimise võimalused suuremad, kuigi vastavad sätted on olemas ka tulumaksuseaduses.³

Kui tekib olukord, kus isiku ühes riigis teenitud tulu kuulub maksustamisele mitme riigi seaduste järgi ja nende riikide vahel ei ole kehtivat maksulepingut, siis ühenduse õiguses sellele probleemile vastust ei leia. Seda põhjusel, et puuduvad vastavad topeltnmaksustamise vältimise regulatsioonid. OECD põhimõtete kohaselt peetakse topeltnmaksustamise vältimist residendiriiigi kohustuseks ning sellest põhimõttest on lähtunud ka Euroopa Kohus⁴.

³ Välisriigi tulude maksustamisest üldiselt: <http://www.emta.ee/?id=21387#uks>. 19.02.2008

⁴ Vt lisa Euroopa Kohtu otsus.10.05.1998.C-336/96: Époux Robert Gilly versus Directeur des services fiscaux du Bas-Rhin.1998, lk I-2793

See, kas kahe riigi vahel tekib topeltmaksustamine või mitte, oleneb sellest, milliseid põhimõtteid riigid rakendavad oma isikute maksustamisel. Tavapäraselt on topeltmaksustamise tekkimiseks kolm põhjust:

- 1) Allika - allika konflikt – kaks või rohkem riiki omistavad endale tulu maksustamise õiguse, sest nende riikide seaduste kohaselt on tuluallikas seotud nende riigiga.
- 2) Residentsus - residentsus konflikt – kaks või rohkem riiki omistavad endale tulu maksustamise õiguse, sest nende riikide seaduste kohaselt on tulu saaja näol tegemist just selle riigi residendiga. (Kahe riigi residentsust nimetatakse ka topeltresidentsuseks)
- 3) Residentsus - allika konflikt – üks riik omab siseriikliku õiguse alusel tulu maksustamisõigust, sest tulusaaja on selle riigi resident ning teine riik omab oma seaduste alusel maksustamisõigust kuna tuluallikas asub selles teises riigis.⁵

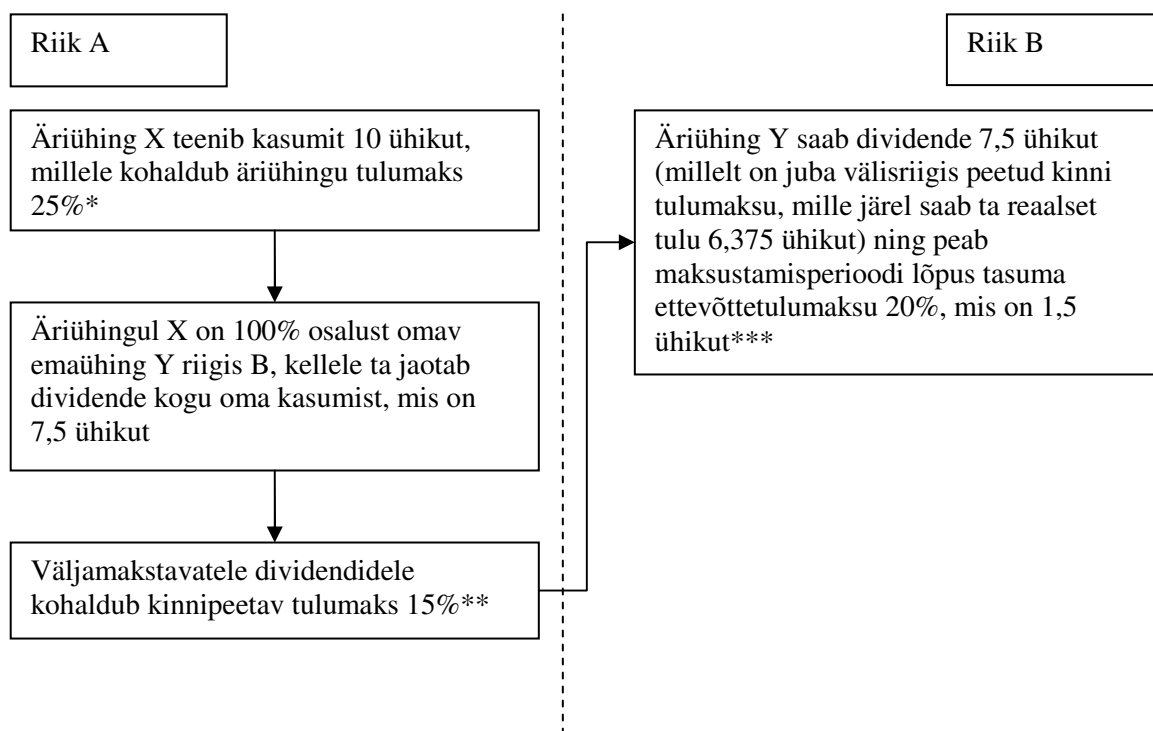
Kui maailmatulu põhimõtet ei rakendataks, siis ei saaks tekkida residentsus - allika konflikti, kuna teistest riikidest teenitud tulule maksustamisõigust ei laiendataks. Residentsus - allika konflikti puhul on võimalik nii juriidiline kui ka majanduslik topeltmaksustamine. Seda juhul, kui tuluallikariik maksustab äriühingu kasumit ja kohaldab kinnipeetavat maksu osanikele tehtavate väljamaksete osas ning residendiriiik maksustab täies ulatuses oma residendi kasumit.

Juriidiline topeltmaksustamine tähendab seda, et maksustamisõiguse kattumise tõttu maksumaksja residentsusriigis ja tulu tekkimise riigis maksustatakse ühte tulu mitmekordselt ühe isiku käes. Lihtne näide juriidilisest topeltmaksustamisest on mitmes riigis teenitud palgatulu. Kui residentsuse tekkimise alused on riikides erinevad, siis võib juhtuda, et isik muutub residendiks mitmes riigis ning tal tekib sama tulu osas mitmes kohas maksukohustus. Taolisi topeltmaksustamise juhtumeid on kerge ette näha ning ennetada maksulepingutega. OECD mudelleping reguleerib üldjuhul juriidilise topeltmaksustamise juhtumeid. Praktikas lisatakse lepingutesse ka majandusliku topeltmaksustamise vältimise sätteid, nt äriühingule antakse õigus maha arvata dividendile vastav osa lepinguosalise riigi äriühingu kasumilt makstud tulumaksust.

⁵ Arnold, B. J., McIntyre, M. J. 2002. International Tax Primer. 2 Ed. The Hague: Kluwer Law International, lk 27

Majanduslik topeltmaksustamine tähendab, et ühte tululiiki maksustatakse mitu korda erinevate isikute käes, sest äriühingu maksustamisel ei võeta arvesse saadud tulu varasemat maksustamist ja seega avaldub maksu majanduskulu mitmekordselt. Joonisel 1 toodud näite puhul maksustatakse dividende äriühingu tasandil ning teist korda neid saava aktsionäri/osaniku käes. Seesugune olukord tekib Eestis näiteks juhul, kus Eesti äriühingu osalus tütarühingus on alla 10%, sest välisriigi äriühingult saadud maksustatud kasumi arvelt jaotatud dividendid kuuluvad Eesti residentidest dividendisaajate maksustatava tulu hulka. Enam kui 10% osaluse korral laieneb dividenditulule vabastusmeetod.

Järgnev joonis kirjeldab juriidilise ja majandusliku topeltmaksustamise tekkimist. Tegemist on kahes erinevas riigis tegutsevate äriühingutega, millest üks on teise emaühing 100% osalusega. Riigis A maksustatakse ära nii äriühingu X kasum kui ka Y-i tulu., st et kasum on maksustatud äriühingu X tasemel ning samas on X-il kohustus tasuda tulumaks äriühingule Y omistatud väljamakselt. Olgugi, et äriühing Y saab reaalselt kätte dividendid, millelt on maks kinni peetud, kuulub riigis B maksustamisele kogu tulu, mis äriühing X välja maksis. See tähendab, et Y-i maksubaasi oma koduriigis kuulub ka riigis A tasutud tulumaksuosa. Maksulepingutega on see olukord reguleeritud ning tavaliselt tulumaksu kinnipidamist allikariigis piiratakse. Maksulepingu puudumisel võidakse aga tulumaks pidada kinni siseriiklikult ettenähtud täismääral.

* Kasumi esmakordne maksustamine.

** Äriühingu Y tulu esmakordne maksustamine.

*** Tegemist on majandusliku topeltmaksustamisega, sest tegemist on X poolt teenitud kasumi taaskordse maksustamisega Y tasemel ning juriidilise topeltmaksustamisega, sest saadud tulult on Y-i tulumaksukohustus juba korra makstud riigis A.

Joonis 1. Juriidilise ja majandusliku topeltmaksustamise tekkimine⁶

Eeltoodud joonisest on selgelt näha juriidilise ja majandusliku topeltmaksustamise põhjused ja tagajärjed. Ühelt poolt tekib konflikt lihtsalt asjaolust, et juriidiliselt vahetub tulu omanik. Teisest küljest avaldub majanduslik kahju tulu saajale, kelle kätte jõuab mitmekordse maksukohustuse tõttu esialgselt teenitud tulust oluliselt väiksem osa.

1.2. Topeltmaksustamise vältimise meetodid

Nii majandusliku kui juriidilise topeltmaksustamise vältimiseks kasutatakse enamasti vabastus- või krediidimeetodit. Topeltmaksustamise vältimine tähendab, et asjaosalised riigid (tulu saaja residendi- ja tuluallikariik) peavad jõudma kokkuleppele oma maksustamisõiguse piiramises. Maksulepingutega on kindlate tululiikide osas reeglid küll paika pandud, kuid esineb olukordi, kus riigid saavad palju reguleerida oma siseriiklike

⁶ Autori koostatud

seadustega. Teoreetiliselt peaks maksulepingut rakendama alles juhul, kui siseriiklikest seadustest jääb väheks, et topeltnmaksustamist kaotada või kui maksulepinguga on võimalik veelgi soodsamad tingimused luua. Millises ulatuses üks või teine riik äriühingu tulusid maksustab, oleneb tema maksupoliitikast.

Topeltnmaksustamise vältimine on vajalik äritegevuse vabaduse tagamiseks. Lisaks maksutuludele, mida riigid teenivad soodsas majanduskeskkonna loomisega on majanduslike huvide kõrval maksupoliitika kujundamisel vaja silmas pidada ka veel rahvusvahelises maksuõiguses tunnustatud põhimõtteid nagu ühetaolise maksustamise printsiip ja neutraalsusprintsiip. Ühetaolise maksustamise printsiip tuleneb Eesti Vabariigi põhiseadusest § 12, kus on sätestatud: "Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu /.../ **Muude asjaolude tõttu** annab võimaluse välistada diskrimineerimist ka kõigil teistel juhtudel.

Järgides ühetaolise maksustamise printsiipi, on kõik seaduses ees võrdsed ning laiendades seda põhimõtet ei ole tähtis vaadelda mitte soorituse juriidilist vormi vaid majanduslikku sisu.⁷ Nii ei satu erinevasse olukorda isikud, kes teevad sisult sarnaseid kuid vormilt erinevaid tehinguid. Teine tähtis põhimõte on neutraalsusprintsiip, mida osaliselt täidetakse ühetaolise maksustamise põhimõtet rakendades, sest kui isikuid koheldakse sarnaselt vastavalt soorituste võrdsusele, siis ei saa maksud mõjutada ühe soorituse tegemist või tegemata jätmist teise kasuks. Nende kahe põhimõtte järjekindel kohandamine maksuseadustes kinnitaks Eesti püüdlusi muuta oma maksusüsteem lihtsaks, läbipaistvaks ja kaotada arvukad erandid.

Ühetaoline maksustamine tähendab, et kõiki isikuid tuleb sarnastes situatsioonides kohelda sarnaselt. St, et sarnastes tingimustest asuvad ja võrdset tulu saavad maksumaksjad peaks maksma sama suurt maksu, olenemata tuluallikast. Ühetaolist maksustamist toetav maksusüsteem on soovitatav selle pärast, et maksusüsteem peab olema õiglane ning maksumaksjad kandma võrdset kohustust riigi ülalpidamise eest. **Neutraalsusprintsiibi** kohaselt ei tohiks maksud mõjutada kapitalipaigutusotsuste

⁷ Esimest korda rõhutas Riigikohtu halduskolleegium seda põhimõtet 4.oktoobri 1999.a määruses haldusajaja nr 3-3-1-31-99 (RT III 1999, 25, 238)

tegemist, investeringu tegemise kohta ega ka seda, millise riigi investoriga on tegemist. See viib ressursside efektiivsema paigutumiseni ühiskonnas. Neutraalse maksusüsteemi korral ei teki ettevõtjal vajadus mõelda oma majandustegevust planeerides sellele, kuidas maksud ühel või teisel juhul tema tegevusele mõjuvad, seega puuduks maksuplaneerimise vajadus.⁸

Nii vabastus- kui krediidimeetod lähtuvad neutraalsusprintsipiist, kuid erinevatest neutraalsuse kontseptsioonidest. Krediidimeetodi (e kapitali ekspordimise neutraalsuse põhimõte) puhul lähtutakse ideest, et kodumaale ja välismaale investeerivaid residente tuleb kohelda võrdselt. Vabastusmeetodi (kapitali importimise neutraalsuse põhimõte) puhul lähtutakse mõttest, et samale turule investeerivaid kohalikke ja välismaiseid investoreid tuleb kohelda ühtviisi. Niisiis antakse krediidimeetodi riigis baseeruvale maksumaksjale välismaalt saadud tulult koduriigi maksuvähendust osas, mis võrdub tuluallikariigi poolt sellelt välismaiselt tulult võetud maksuga. Vabastusmeetodi riigis baseeruv maksumaksja aga saab välismaalt saadud tulult koduriigi maksuvähendust osas, mis võrdub maksuga, mida koduriik võtaks sellelt välismaalt saadud tulult. Seetõttu konkureerivad krediidimeetodi riigi residentidest maksumaksjad välisriigis oma koduriigi tingimustel, vabastusmeetodi riigi residentidest maksumaksjad aga konkureerivad välisriigis tuluallikariigi tingimustel.⁹

Rahvusvahelisel tasandil ei ole üksmeelele jõutud, milline oleks kõige sobilikum meetod topeltmaksustamise leevendamiseks. Vabastus- ja krediidimeetod annavad reeglina samaväärse tulemuse juhul, kui välismaine efektiivne maksumäär on võrdne või suurem kui kodumaine efektiivne maksumäär. Vabastusmeetod on reeglina kõige soodsam maksumaksjale juhul kui välismaine efektiivne maksumäär on väiksem kodumaisest. Krediidimeetodi suurim eelis avaldub investeringutulu saamisel areneva majandusega riikidest, mis pakuvad investeringute soodustamiseks mõningatele tuludele maksuvabastust. Neil puhkudel võetakse maksukohustust ikkagi arvesse ning koduriigis maksu tasumisel võib juhtuda, et krediidimeetodit kasutades on lõplik maksukohustus oluliselt väiksem, kui ta oleks siis, kui kogu tulu maksustatakse koduriigi määra rakendades. Samas on see kahjulik soodustust pakkuvale riigile, sest ette nähtud maksusoodustus ei

⁸ Uustalu, E. 1998. Rahvusvahelise maksuõiguse põhimõtetest ning mõistetest. - *Juridica*, 3/98, lk 124.

⁹ Terra, B. J.M., Wattel P.J., 2005. *Euroopa maksuõigus*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 205-206

oma sellist efekti nagu on selle eesmärk ning sisuliselt liigub allikariigilt maksustamisõigus residendiriigile.

Vabastusmeetod väldib topeltmaksustamist täielikult, kuna lõpliku maksukohustuse määrab ainult ühe jurisdiktsiooni maks. Vabastusmeetodi puhul võib omakorda eristada kahte alaliiki. Esimese meetodi korral välistatakse välisallika tulu residendiriigi tulumaksu objektist täielikult – seda tulu ei pea deklareerima ning see ei mõjuta kodumaal tekkivat maksukohustust mitte mingisugusel määral. Tegemist on objektivälistusega, mida kutsutakse tuluvabastusmeetodiks. Teise meetodi puhul võetakse välisallika tulu maksukohustuse määratlemisel arvesse, kuid seejärel vähendatakse väljaarvutatud maksu proportsionaalselt selle osa võrra, mis vastab välisallika tuludele. Seda meetodit nimetatakse maksuvabastusmeetodiks (OECD mudelleping soovitab kasutada just seda meetodit).¹⁰

Levinud on vabastusmeetodi laiendamine välistütärühingutelt dividenditulule. See julgustab ettevõtjaid oma äri laiendama välisriikidesse (mh kiirelt areneva majandusega riikidesse), sest konkureeritakse samadel tingimustel; samas ei teki negatiivne maksukonkurents. Niisiis aitab vabastusmeetodi rakendamine kaasa majanduse globaliseerumisele ja üldisele heaolu kasvule. Lisaks on see väga lihtne ning maksuarvestus väga odav (ja revisjon lühike). Tegemist on kuludega, mille kokkuvõtte ettevõtja jaoks on tähelepanuväärne.¹¹

Krediidimeetodit kasutatakse enamasti traditsiooniliselt suurte ja suletud omamaiste turgudega riikides (näiteks USA, Ühendkuningriik, Jaapan, Itaalia, Saksamaa ja Hispaania), ning vabastusmeetodit traditsiooniliselt avatud turgudega ja/või liiga väikeste omamaiste turgudega riikides, kus on ettevõtjate jaoks laienemise võimalused piiratud (näiteks Luksemburg, Belgia, Šveits, Iirimaa, Soome (lepingute alusel), Ungari ja Holland). Prantsusmaa vabastab ühepoolset territoriaalsuse põhimõtte (baasi vabastus) alusel välismaalt saadud tulu (ja kahju). Ülejäänud juhtudel (nii lepingute alusel kui ka

¹⁰ Lehis, L. 2000. Tulumaksuseadus – kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 778-779

¹¹ Tax Exemption versus Tax Credit Systems for Foreign Dividends: Comparison and International Trends: <http://www.iccwbo.org/policy/taxation/id556/index.html> 28.02.2009

muu tulu puhul) kasutab Prantsusmaa nii vabastuse kui ka krediidimeetodit, kaldudes enam krediidimeetodi poole.¹²

Vabastusmeetod kohaldub ühtmoodi nii juriidilise kui ka majandusliku topeltmaksustamise puhul. Juhul, kui allikariigis on maksu tasutud äriühingu tuludelt või kinnipeetud osanikele tehtavatel väljamaksetel, siis residendiriik enam mingisugust maksu ei kohalda. Krediidimeetodi puhul tekib erinevus sellest, kas sellega püütakse vältida majanduslikku või juriidilist topeltmaksustamist. **Krediidimeetodi** eesmärk on maksustada rahvusvahelisi äriühinguid samadel tingimustel nagu kodumaiseid. Juriidilise topeltmaksustamise puhul tähendab see seda, et residentsusriigis kuulub välismaalt saadud tulu maksustamisele ainult selles osas, millelt tulumaksu kinni ei peetud (st juhul, kui allikariigi tulumaksumäär on madalam, kui residendiriigi määr).

Krediidimeetod lähtub põhimõttest, et kui äriühing tegutseb piiriülevalt ning maksab maksu välisriigis (läbi tütarühingu) ja siis ka oma residentsusriigis, peab talle kohalduma sama maksumäär ning maksubaas nagu ainult koduriigis tegutsevatele äriühingutele. Välisriigis makstud maksukulud saab koduriigis maksukohustusest maha arvata; kodumaisest määrast enam makstud maksu reeglina ei kompenseerita.¹³

Majandusliku topeltmaksustamise puhul rakendub nõ kaudne krediit, e saadud tulu aluseks olevalt kasumiosalt makstud tulumaks lubatakse oma tulumaksukohustusest maha arvata. Seega, kui kasumiosa, millest väljamakse on tehtud, on välisriigis maksustatud, siis on selle saajal kohustus koduriigis tasuda tulumaksu vaid sellises ulatuses, et maksukohustus kokku moodustaks nii suure summa nagu see oleks siis, kui kogu tulu oleks teenitud selles riigis (juhul, kui maksumäär väljamakse aluseks olevale kasumiosale on kõrgem või sama kui residendiriigis, siis lisanduvat maksu tasuda ei tule).

Tabelis 1 on toodud näide vabastusmeetodi ja kaudse krediidi meetodi rakendumisest äriühingu välisriigis asuva tütarühingult saadavale dividenditulule. Lihtsuse mõttes ei ole antud näite puhul tütarühingu tasemel kohustust tulumaksu kinni pidada.

¹² Terra, B. J.M., Wattel, P.J. 2005. Euroopa maksuõigus. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 206

¹³Tax Exemption versus Tax Credit Systems for Foreign Dividends: Comparison and International Trends: <http://www.iccwbo.org/policy/taxation/id556/index.html>. 28.02.2009

Tabel 1. Vabastusmeetodi ja kaudse krediidi meetodi võrdlus¹⁴

VABASTUSMEETOD			KAUDSE KREDIIDI MEETOD		
	Riik A	Riik B		Riik A	Riik B
Tulu	50	-	Tulu	50	50
Tulu	-	100	Tulu	-	100
Maksustatav tulu kokku	50	100	Maksustatav tulu kokku		150
Tulumaks	15%	30%	Maksumäär	15%	30%
Maksukohustus	7,5	30	Maksukohustus	7,5	45
Krediit	-	-	Krediit	-	45-7,5=37,5
Maksukohustus kokku: $7,5 + 30 = 37,5$			Maksukohustus kokku: $7,5 + 37,5 = 45$		

Eelpool olevas tabelis on toodud võrdlus kahest topeltmaksustamise meetodist, mida saab rakendada majandusliku topeltmaksustamise ärahoidmiseks. Tabel 2 selgitab lihtkrediidimeetodi rakendumist. Lihtkrediidimeetod väldib juriidilist topeltmaksustamist. See tähendab, et emaühing saab maksukohustusest maha arvata tütarühingu poolt kinni peetud, aga emaühingu eest makstud maksukohustuse. Maksu kinnipidamine tagab tuluallikariigile maksu laekumise tulult, mille saaja on aktsionär, keda riik ise otse maksustada ei saaks.

Tabel 2. Lihtkrediidimeetod¹⁵

LIHTKREDIIDIMEETOD		
	Riik A	Riik B
Tulu	50	42,5
Tulu	-	100
Tulumaks	15%	30%
Kinnipeetav tulumaks	10%	

¹⁴ Autori koostatud

¹⁵ Autori koostatud

Tütarühingu maksukohustus	$50 \times 15\% = 7,5$	
Emaühingu maksukohustus	$42,5 \times 10\% = 4,25$	42,75
Krediit	-	$42,75 - 4,25 = 38,5$
Maksukohustus kokku: $38,5 + 4,25 = 42,75$		

Lihtkrediidimeetodil ja kaudse krediidi meetodil on oluline vahet teha, sest topeltmaksustamise vältimine on sellest, millise iseloomuga on tulule kohaldatav maks, kas tegemist on olnud välisriigis asuva äriühingu maksukohustusega või on tegemist osanikele tehtavatelt väljamaksetelt kinnipeetava maksuga. Nt võib selline kahtlus tekkida Eesti tulumaksusüsteemi puhul, sest tulumaksukohustus teenitud kasumilt tuleb tasuda alles selle väljamaksmisel, mida võib tõlgendada mitte äriühingu tulumaksuna vaid kui kinnipeetava maksuna osanikele tehtavatelt väljamaksetelt¹⁶.

Dividendidelt võetav tulumaks asendab Eestis äriühingute kasumilt võetavat tulumaksu. Kuna dividendidena saab jaotada teenitud kasumit, siis ei ole äriühingu kasumi ja jaotatavate dividendide maksu objekt olemuslikult erinev, aga formaalselt on siiski tegemist erinevate maksuobjektidega. Maksulepingud ja maksude harmoniseerimise reeglid Euroopa Liidus on üles ehitatud eeldusel, et äriühingu kasum on äriühingu tulu ja dividend on aktsionäri tulu. Kui äriühingu kasumit võib maksustada äriühingu asukohariik, siis nt dividendide maksustamine on tuluallikariigis tihti piiratud.¹⁷

Majandusliku topeltmaksustamise vältimise jaoks on lisaks kaudse krediidi ja vabastusmeetodile mitmeid erinevaid meetodeid, kuid sageli toimivad nad tõhusalt vaid juhul, kui väljamakse tegija ja saaja asuvad samas riigis, sest riikidevaheliselt liikuvaid tulusid on raske nende tekkimise kohast kuni lõpliku kasusaaja kätte jõudmiseni jälgida. Selleks, et lõplikku maksukohustust välja arvutada oleks tarvis tunda kõiki maksuseadusi riikides, kust üks tulu läbi erinevate äriühingute liigub. Ometi on selle vältimine äärmiselt oluline ning nt dividenditulu osas on see laialt levinud.

¹⁶ Diskussioone Eesti tulumaksuseaduse vastavusest Euroopa õigusega vt Teder, R., Vanasaun, I., 2008. Debatt: Kas on põhjust karta Euroopa Kohut? – Äripäev, 06.05.2008
Lehis, L., Klauson, I., Pahapill, H., Uustalu, E. 2008. The Compatibility of the Estonian Corporate Income Tax System with Community Law – Juridica International, XV/2008

¹⁷ Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA, lk 268

Alates 2005. aastast rakendatakse Eestis dividendituludele vabastusmeetodit, mis väldib topeltnmaksustamist (vähemalt 10% osaluse korral) juhul, kui saadud dividendide aluseks olevalt kasumilt on juba kord tulumaks tasutud. Varasemalt välditi topeltnmaksustamist krediitimeetodiga ning kindlate tingimuste täitmisel ka kaudset krediiti kasutades. Vabastusmeetodi seadusesse viimisega kasvatati aga Eesti ettevõtluskeskkonna konkurentsivõimet rahvusvahelisel tasandil ning liiguti lähemale EL-i ühisturu kontseptsiooni elluviimisele.

Lisaks sellele, et topeltnmaksustamise vältimist võib saavutada kasutades vabastus- või krediitimeetodit, on veel võimalik seda reguleerida vastavalt sellele, kellel üldse lasub maksukohustus. Erinevad võimalused võivad olla näiteks:

- 1) Tulu maksuvabastamine äriühingu tasemel.
- 2) Tulu maksuvabastamine osaniku tasemel.
- 3) Äriühingu kasum omistatakse täielikult osanikele, e äriühingu tulu vaadeldakse üksikisiku tuluna.
- 4) Äriühingu kasumi imputatsioon osanikele.¹⁸

Kui **äriühing on maksust vabastatud**, siis toimub maksustamine vaid ühe korra ja seda alles väljamakse saaja tasemel. Selle variandi puudus on, et riik jääb välismaisele osanikule tehtava väljamakse arvelt ilma maksutulust. Sedamoodi olid maksustatud mõned kasumieraldised Eestis enne 2009. aastat. **Tulu maksuvabastamine osaniku tasemel** tähendab, et väljamakselt maksab tulumaksu ainult tulu teeninud äriühing ning väljamakse saajal enam mingit maksukohustust ei teki. Ülal loetletud variantidest esimesed kaks võivad kohalduda nii juriidilisest kui ka füüsilisest isikust osanikele, viimased kaks väldivad topeltnmaksustamist ainult füüsilise isiku tasemel.

Olukorras, kus **äriühingu kasum omistatakse osanikule** ei maksustata tulu äriühingu tasemel üldse vaid arvutatakse see osaniku tulu osaks ja maksustatakse füüsilise isiku tulumaksumääraga. **Imputatsiooni** korral maksustatakse kasumit äriühingu tasemel ja ka osaniku tasemel. Sel juhul on osaniku maksubaas temale vastava osa suurus maksueelsest kasumist. Topeltnmaksustamise vältimiseks saab osanik krediiti, st õiguse oma

¹⁸ Holmes, K. 2007. International Tax Policy and Double Tax Treaties. An introduction to principles and applications. Amsterdam: IBFD publications B.V, lk 39

maksukohustusest maha arvata äriühingu poolt temale makstud kasumiosalt makstud tulumaksu. See süsteem sarnaneb olemuselt üsna palju äriühingu kasumi omistamisele osanikule, kuid peamine erinevus seisneb selle eelises riigile, milleks on maksutulude kogumine, mis muidu jääks ootele, kui äriühing ei tee väljamakseid kasumist pikema perioodi jooksul.

Just põhjusel, et varem kuulusid paljud väljamaksed kasumist (nt väljamaksed äriühingu kapitali vähendamisel, aktsiate tagasiostmisel tehtavad väljamaksed ja likvideerimisjaotised) maksustamisele tulu saaja tasemel, oleks vabastusmeetodi laiendamine loonud negatiivse kollisiooni, st et tulu võis jääda üldse maksustamata, kui tulu saaja oli välisriigi resident. 2009. aastast kehtib tulumaksuseaduse muudatus, millega tekib likvideerimisjaotiste ning äriühingu omakapitali vähendamisel, aktsiate tagasiostmisel ja tagastamisel tehtud väljamaksete tegemisel maksukohustus väljamakseid tegeval äriühingul, kui väljamakse ületab äriühingu omakapitali tehtud rahalisi ja mitterahalisi sissemakseid.

Kuna Eestis kuulub äriühingu tulu maksustamisele alles selle väljamaksmisel võib jääda mulje, justkui äriühing on tulumaksust vabastatud. Tegelikuses on aga Eesti puhul tegemist tulu maksuvabastamisega osanike tasemel. Äriühingul, mis väljamakseid teeb on tulumaksukohustus kogu maksustatava tulu osas ning osanikele tehtavatelt väljamaksetelt mingit tulu kinni ei peeta. Ülaltoodud loetelu kolmas ja neljas variant kohalduvad eraisikutest osanike tulude topeltmaksustamise vältimiseks. Kuigi ka sel tasandil esineb topeltmaksustamist, siis peetakse enam tähtsaks tegeleda juriidiliste isikute tasandil topeltmaksustamise vältimisega, sest äriühingute topeltmaksustamine mõjutab majandust oluliselt enam – seda suurema maksubaasi tõttu. Õiguslikust vaaturgast oleks aga vaja tagada samasugune maksustamine kõigile isikutele (vt ühetaolise ja neutraalse maksustamise printsiip lk 12).

See, kas topeltmaksustamist välditakse krediidi- või vabastusmeetodiga, oleneb peamiselt eesmärgist, mida püütakse saavutada. EL-i ema- ja tütarühingu direktiivi eesmärk on kehtestada konkurentsi seisukohalt neutraalsed maksustamiseskirjad, mis võimaldavad äriühingutel kohanduda ühisturu nõuetele, suurendada oma tootlikkust ja parandada rahvusvahelist konkurentsivõimet. Selleks, et nimetatud direktiivi ja selle eesmärkidega kooskõlas olla, oli Eestil valida, kas rakendada välisriigist saadavatele dividendidele

krediidi- või vabastusmeetodit. Ühe või teise meetodi kasuks otsustamine on majanduslikult põhjendatud võttes arvesse nende rakendamisega kaasnevaid plusse ja miinuseid. Ei ole sugugi harukordne, et erinevate tululiikide osas kasutatakse erinevaid meetodeid.

Krediidimeetodi maksuarvestus on võrdlemisi kulukam kui vabastusmeetodi puhul; samas on mahuka info haldamise vajaduse tõttu maksudest kõrvale hoidumist kergem märgata. Olenemata faktist, et krediidimeetod väldib topeltmaksustamist ei innusta see süsteem välisriigidele investeerimist, sest krediidimeetod piirab ettevõtjate võimalusi välisriigidel konkureerida. Kuigi vabastusmeetod austab tuluallikariigi maksualast suveräänsust (tuluallikariigi maks on lõplik maks), ning krediidimeetod seda ei tee (koduriik võtab nii palju täiendavat maksu, et saavutatakse kodumaine maksutase), ei ole vabastusmeetodi iva tegelikult mitte selles, et välismaist maksusuveräänsust austada, vaid selles, et selles riigis baseeruvaid kontsernihinguid ei maksustataks välisriigis kõrgema maksuga kui tollel välisriigis tegutsevaid mujal välismaal baseeruvaid rahvusvahelisi kontserne ning samal ajal tegutsevaid kohalikke ettevõtjaid.¹⁹

Krediidimeetod nagu ka vabastusmeetod väldib topeltmaksustamist, kuid võit maksumaksja vaatepunktist on suurem täielikku vabastust rakendades, sest siis ei mõjuta välisriigis teenitud tulu ega ka välisriigi maksumäär maksukoormust koduriigis. Seevastu krediidimeetod ei suurenda ega ka vähenda ettevõtja maksukohustust. Eesti kasutab topeltmaksustamise vältimiseks reeglina harilikku krediidimeetodit. Teises riigis tasutud või kinnipeetud tulumaksu saab ühe tululiigi osas oma maksubaasist maha arvata mitte rohkem kui Eesti tulumaksumäära ulatuses (v.a dividendid, millele laieneb täielik vabastus).

¹⁹ Terra, B. J. M., Wattel, P. J. 2005. Euroopa maksuõigus. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, lk 206

2. KASU OSALUSTE VÕÕRANDAMISEST

Maailmamajanduse arenedes omab aina enam tähtsust, et seadusloojad pööraks tähelepanu rahvusvahelist maksustamist puudutavatele sätetele ning topeltnmaksustamise vältimisele. Seda seetõttu, et rahvusvaheliselt tegutsevad ettevõtjad peavad lisaks muudele aspektidele silmas ka maksuriske potentsiaalses riigis, kuhu tegevust või investeeringuid soovitakse suunata. Olenevalt äri iseloomust võib konkreetse riigi äriühingute maksustamine osutuda otsustavaks või luua vajadust teha muudatusi äriühingu struktuuris, et kasutada ära / vältida maksustamisest tulenevaid mõjusid kasumile. Maksude planeerimise vajadust ja võimalust põhjustab asjaolu, et riikide vahel on väga keeruline kooskõlastada maksuseadusi viisil, mis looks äriühingutele tegevuseks võrdsed võimalused ja kohustused.

Kasu osaluste võõrandamisest on äriühingu osaluste soetamis- ja müügihinna vahe. Eesti tulumaksuseaduse järgi on selline tulu maksustatud tulumaksuseaduse paragrahvi 15 (TuMS §15 Kasu vara võõrandamisest) alusel. Välismaiste äriühingute osaluste võõrandamisest saadud kasule rakendub tulumaks olenemata sellest, kas selle kasu aluseks olevalt kasumiosalt on juba tulumaks tasutud või mitte. Kuna tegemist on olnud kahe erineva äriühingu maksukohustusega, siis nimetatakse sellist topeltnmaksustamist majanduslikuks topeltnmaksustamiseks selle majandusliku tagajärje tõttu. Kui kõiki äriühinguid vaadeldaks ainult eraldiseisvate isikutena, siis ei pööratakse majanduslikule topeltnmaksustamisele tähelepanu, sest klassikalise süsteemi järgi maksab iga äriühing tulumaksu olenemata tulu varasemast maksustamisest.

Püüdes rahvusvahelist äritegevust soodustada on klassikalise süsteemi järgimine mõeldamatu, sest sellisel juhul tekiks suurte kontsernide siseselt mitte ainult tulude topeltnmaksustamine vaid mitmekordne maksustamine. Rahvusvahelistes äriühingutes võivad struktuurid väga keeruliseks osutuda ning läbi mitme maksujurisdiktsiooni liikuvad kasumid võivad saada koormatud mitmekordse maksukohustusega. Emaühinguni võivad erinevates äriühingutes teenitud kasumid jõuda kahte moodi: dividendide ja osaluse võõrandamise näol.

Seega on oluline, et rahvusvahelisel tasandil oleks nii dividendide kui kasu osaluste võõrandamisest maksustamine reguleeritud nii, et peale lõpliku maksukohustuse tasumist ei oleks maksukulud, mis vähendavad rahavoogusid, olnud ebamõistlikult suured. Vältimaks dividenditulude korduvat maksustamist on siseriiklikud seadused ja maksulepingud kohandatud nii, et tulu ei jääks maksustamata, kuid ei taluks ka mitmekordset maksukoormust. Selleks on vastavad regulatsioonid maksulepingutes ja eri liikmesriikide ema- ja tütarühingute suhtes rakendatava ühise maksusüsteemi kohta käiv direktiiv (1990/435/EEC).

Kasu osaluste võõrandamisest maksustamist seevastu nii põhjalikult reguleeritud ei ole. Selle tululiigi erinevus dividendide jaotamisest seisneb selles, et osaluste võõrandamisel jääb äriühing ilma võimalikust tulust tulevikus. Põhjuseid osaluste võõrandamiseks võib olla mitmeid: nt kui osalused on omandatud investeringu eesmärgil või kui tegemist on restruktureerimisega. Erinevus seisnebki nende kahe tululiigi osas soorituses. Ühel puhul jääb osanik ikka osaluse omanikuks, teisel juhul lõpeb osaniku õigussuhe võõrandamisega. Seetõttu tuleks kasu osaluste võõrandamisest maksustamist vaadelda samadel alustel nagu dividendide maksustamist.

Kui dividendid on maksukohustusest vabastatud ning kasu osaluste võõrandamisest mitte, siis on investeringust tulu maksukulu tõttu oluliselt väiksem, kui dividenditulu selle osaluse pikaajalise hoidmise korral. See satub vastuollu neutraalsuspõhimõttega, mille kohaselt ei tohiks maksud mõjutada kapitalipaigutusotsuseid. Kasu osaluste võõrandamisest ja dividenditulu erinev maksustamine võib ettevõtjaid panna tulu saamise või kulude kokkuhoidmise eesmärgil eelistama ühte tululiiki teisele.

Eesti kasumi maksustamise süsteem soodustab investeerimist, sest investeerimisvahendeid, mille tasumine on edasi lükatud kuni kasumi jaotamiseni on tulumaksukohustuse võrra rohkem. Valdusühingule²⁰ on selline võimalus äärmiselt kasulik, sest nii saab ta koondada enda kätte tütarühingute kasumid ning neid ilma maksu maksmata edasi investeerida. Mingil hetkel soovivad aktsionärid siiski kasumi kätte saada ning siis saab jaotatav kasum ka teistkordselt maksustatud (kui tulu on saadud osaluste võõrandamisest teistes riikides asuvates äriühingutes, kus kasumilt on tulumaks tasutud). Kuna valdusühing reaalse

²⁰ Valdusühing on äriühing, mis luuakse eesmärgiga hoida teiste firmade vara peamiselt aktsiate kujul ja teha nendega tehinguid (neid osta ja müüa) kasumi saamise eesmärgil

ärитеgevusega ei tegele, siis on tema jaoks määrava tähtsusega, kuidas maksustatakse tema residendiriigis kasumit ja muid kasumieraldisi.

Maksupoliitika seisukohast moonutab majanduslik topeltmaksustamine äriliste otsuste tegemist ja sellest tulenevalt ka efektiivset kapitali jaotumist pannes maksumaksjate investeerimisotsuseid langetama vastavalt sellele, kuidas saavutada parimat maksujärgset tulemust, samas, kui õigem oleks valida tegutsemiseks keskkond, kus kasu oleks suurim enne maksude tasumist.²¹ Globaliseerivas majanduses mõistavad rahvusvahelised ettevõtjad maksude optimeerimise tähtsust ning EL-i aina lihtsustatumas majanduskeskkonnas seda aktiivselt tehakse. Seega on kasu osaluste võõrandamisest topeltmaksustamine seda ebamõistlikum, mida kergemini on ettevõtjail võimalik oma investeeringud mujale suunata.

Maksukonkurentsi teooria kohaselt peavad väiksemad riigid kapitalile kehtestama madalama maksumäära kui suured riigid, sest nende suhtes on kapitali pakkumise elastsus maailma kapitaliturgudel suurem. See seletab kapitali mobiilsuse tõusust põhjustatud nominaalsete maksumäärade suurt langust väiksemates riikides. Kompenseerimaks sellest tingitud maksutulude kaotust, on mindud kahte teed: laiendatud maksubaasi, et säilitada efektiivne maksumäär või üle viidud maksukoormus vähem mobiilsele tööjõule. Probleemiks on osutunud äriühingutegrupi, mille tütarühingud asuvad erinevates liikmesriikides, maksubaasi määramine ja maksustamine. Majandustegevust takistavad piirid on kaotatud, kuid komistuskiviks on saanud erinevat riikide väga erinevad maksusüsteemid, mis toovad kaasa kohati topeltmaksustamise ja takistavad piiriüleseid tehinguid.²²

Eesti maksusüsteem on järjepidevalt järginud tendentsi maksukoormuse alandamisele eesmärgiga luua soodne ettevõtluskeskkond nii kodumaistele kui ka välismaistele ettevõtjatele ning liigutakse selles suunas, et olla võimeline konkureerima teiste valdusühingutele soodsate maksusüsteemidega riikidele. Dividendide maksuvabastamine on olnud suur samm selle eesmärgi saavutamiseks, kuid kasu osaluste võõrandamisest topeltmaksustamine piirab oluliselt Eesti maksusüsteemist maksimaalse kasu saamist.

²¹ Holmes, K. 2007, International Tax Policy and Double Tax Treaties. An introduction to principles and applications. Amsterdam: IBFD publications B.V, lk 38

²² Nõmmann, S., jt. 2003. Maailma maksunduse trendid. Tallinn: Strateegiliste Algatuste Keskus, lk 48

2.1. Dividendide ja kasu osaluste võõrandamisest erinev maksustamine

Lõpliku maksumäära erinevust, mida põhjustab dividendide ja kasu osaluste võõrandamisest erinev maksustamine selgitab järgnev näide. Tegemist on Eesti äriühinguga, kellel on tütarühing Lätis, mis teenib kasumit 100 ühikut. Lätis on tulumaksumäär 15%. Seega 100-st ühikust kasumist kulub maksukohustuseks 15 ühikut ja maksu tasumise järel langeb äriühingu väärtus 85-ni.

Kui Läti äriühing jaotab dividende oma Eestis asuvale emaühingule, siis Eesti äriühing teenib tulusid 85 ühikut. EL-i õigusest lähtuvalt sellel Lätis kinnipeetavat maksu ei kohaldata ning Eestis Lätist saadud tulusid arvesse ei võeta, sest ema- ja tütarühingu direktiiv on maksustamise ära keelanud. Kuna Eesti laiendab dividenditulule vabastusmeetodit siis piirdub maksukohustus 15%-ga, mis Lätis Läti äriühingu poolt juba makstud sai. Kasumi asemel maksustatakse Eestis jaotamata kasumist väljamakstavaid dividende maksumääraga 21/79 netodividendina väljamakstud summalt. Eesti äriühingule jääb seega peale maksude tasumist Läti dividendide arvelt kätte 85 ühikut.

Tabel 3. Maksukohustus dividendi jaotamisel²³

Tütarühingu tasemel	
Maksueelne kasum	100
Tulumaksukohustus (15%)	15
Puhaskasum peale maksude tasumist	85
Emaühingu tasemel	
Saadud dividend	85
Tulumaksukohustus jaotamisel(21/79)*	0
*TMS § 50 lg 1 ¹ kohaselt on dividenditulu tulumaksukohutusest vabastatud	
Jaotamisele kuuluvad dividendid	85
Efektiivne maksumäär (15% 100-st)	15%

Järgnevas tabelis on näide sellest, mis juhtub, kui Eesti äriühing võõrandab oma 100%-lise osaluse. Kasu osaluste võõrandamisest on sellisel juhul 85 ühikut. Kuna Eestis ei ole

²³ Autori koostatud

äriühingu tulu maksustatud, siis lasub tal tulumaksukohustus teenitud kasumist alles selle jaotamise hetkel. Kasumi jaotamise otsuse vastuvõtmisel arvestatakse osaluste müügist saadud tulu osas tulumaksukohutust $21/79$ netosummalt ning tasumisele kuulub $85 \cdot 21/79$ (eeldusel, et osaluste soetusmaksumus oli 0). Äriühingule jääb seega peale maksude tasumist kätte 67,15 ühikut. Kogu osaluste müügist saadud tulust moodustas maksukohustus sel puhul 32,85 ühikut e sisuliselt 33%.

Tabel 4. Maksukohustus osaluste võõrandamisel²⁴

Tütariühingu tasemel	
Maksueelne kasum	100
Tulumaksukohustus (15%)	15
Puhaskasum peale maksude tasumist	85
Emaühingu tasemel	
Kasu osaluste võõrandamisest	85
Tulumaksukohustus kasumi jaotamisel(21/79)	17,85
Jaotatav kasum	67,15
Efektiivne maksumäär	32,85%

Antud näite korral on maksukulu kaks korda suurem osalusi võõrandades kui nende arvelt dividende saades. Olenevalt ettevõtjate teadlikkusest püütakse sellist maksukulu optimeerida erinevatel hetkedel: kas asutamisel või kasumi jaotamise soovi tekkimisel. Kindel on aga, et iga tekkida võivat kulu püütakse vältida ning sellega kaasnevad kulud loovad majanduslikku ebaefektiivsust, sest vahendeid, mida oleks võimalik kasutada äritegevuses suunatakse mitte investeringutesse vaid kulude vältimisse.

Osaluste võõrandamisest saadud kasu topeltmaksustamist tuleb vaadelda maksupoliitilistel alustel, võttes arvesse maksutulude olulisust riigile. Kuna enamuse maksujurisdiktsioone näeb peamise vajadusena kaotada dividendide topeltmaksustamine, siis on asjakohane uurida, kas osaluste võõrandamisest saadud kasu topeltmaksustamine on üldse vajalik, kui on juba kaotatud dividendide topeltmaksustamine. Riikides, kus on kaotatud dividendide topeltmaksustamise, kaalutakse, kas viia sama muutus sisse ka osaluste võõrandamisest

²⁴ Autori koostatud

saadud kasu osas, kui seda ei ole veel tehtud. Peamise põhjusena selleks tuuakse, et need kaks tululiiki on võrdlemisi sarnased. Äriühingu väärtus väljendub aktsiate puhasväärtuses, mis on mõõdetav aktsionäridele makstavate dividendidega ja osaluste võõrandamisest saadud tulu suurusega (kasu osaluste võõrandamisest väljendab äriühingu väärtuse kasvu osaluste omandamise ja nende võõrandamise vahelise aja jooksul)²⁵

Kui äriühingu väärtus kasvab, siis see automaatselt kasvatab ootusi tulevikus makstavate dividendide osas. Igasugune kasu, mida aktsionär saab äriühingu osaluste võõrandamisest omab ka mõju tulevikus jaotatavate dividendide väärtusele. Seega on aktsionäril võrdne võimalus saada samas väeringus tulu nii dividendide kui ka osaluste müügi näol. Dividendide ja osaluste võõrandamisest saadud kahe tululiigi mistahes viisil erinev maksustamine ei suuda arvestada nende tululiikide seesuguse vahekorraga. Tegemist on ühe mündi eri pooltega, kus tehingute majanduslik tulem on sama - aktsionär soovib saada tulu äriühingu teenitud kasumist. Osaniku jaoks on mõlema tehingu puhul ühene majanduslik väljund ning nende erinev maksustamine paistab põhjendamatu.²⁶

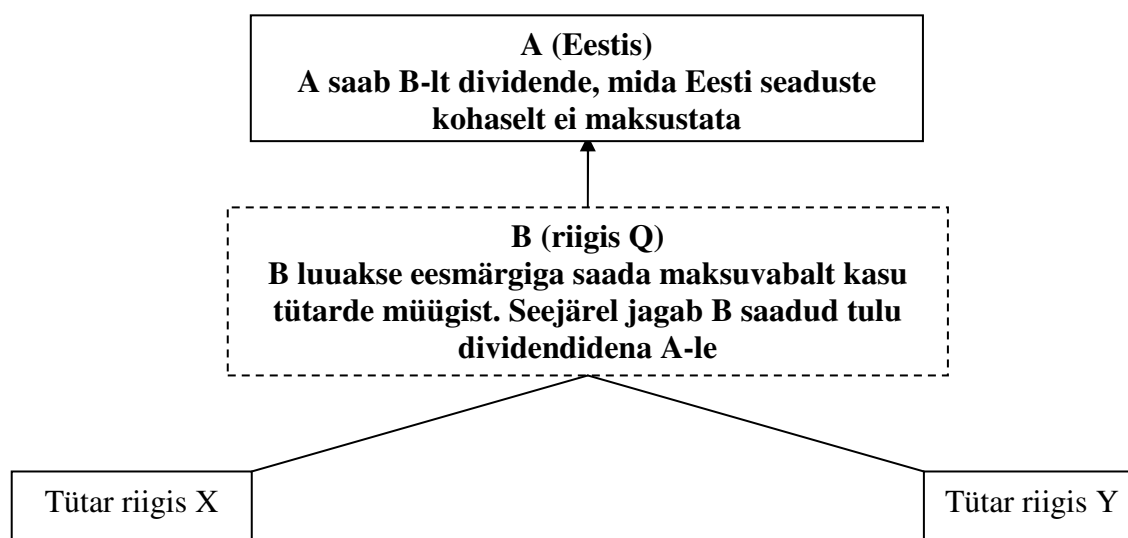
Vabastusmeetodi rakendamine kasule osaluste võõrandamisest on tõenäoliselt kõige efektiivsem, kui sama on rakendatud ka dividendidele. Nende erinev kohtlemine omab konkurentsimoontusi loovat mõju äriühingu tegevusele. Nimelt tuleb äriühinguil teha topeltmaksustamise vältimiseks kulutusi, mis poleks vajalikud, kui dividendi- ja osaluste võõrandamisest saadud tulu oleks maksustatud üheselt. Juhul, kui dividende koheldakse soodsamalt kui kasu osaluste võõrandamisest, siis võib see mõjutada ettevõtjaid oma tegevust struktureerima sõltuvalt tegevuse maksuriskidest mitte suurima maksueelse kasumi teenimisest.

Joonisel 2 on olukord, kus Eesti äriühing A otsustab välisriikides asuvad tütarühingud maha müüa, saaks ta osaluste müügist kasu, mis on maksustatud tütarühingute asukohariigis. See kasu kuuluks maksustamisele ka Eestis kasumi jaotamisel. Selleks, et vältida sama tulu mitmekordset maksustamist on A-l võimalus luua X-i ja Y-i osalust hoidev valdusühing B riigis, kus osaluste võõrandamisest saadud kasu ei maksustata. Sel puhul saab X-i ja Y-i müügist tulu B, kellel lasub tulumaksukohustus vaid tütarühingute

²⁵ Jalsovszky, P. 2003. Double taxation of Capital Gains. Integration in theory and in practice, [Magistritöö], *sine loco*, University of Leiden, lk 15

²⁶ Sama

asukohamaa tulumaksumäära osas juhul, kui X-i ja Y-i riigis kohaldatakse kinnipeetavat tulumaksu ning nende riikide ja B residendiriigi vahel ei ole kehtivat maksulepingut, mis kinnipeetava maksu kaotaks. Järgnevalt jääb B-l vaid üle saadud kasu jaotada dividendidena A-le Eestis, kus dividenditulu on maksuvaba

Joonis 2. Skeem topeltmaksustamise vältimiseks²⁷

Ülalkirjeldatud skeemi rakendamine nõuab teatud hulga ressursi ning seetõttu ei ole välistatud, et ettevõtja, kes plaanib oma investeringu läbi Eesti teha, leiab et topeltmaksustamise vältimiseks tehtavad vangerdused ning mõjud tema rahavoole ei tasu end ära ning ta valib oma äriühingule hoopis mõne teise riigi, kus maksukohustused võivad olla küll kõrgemad, kuid kulu topeltmaksustamisest on välditud.

Kui aga dividendid ja osaluste võõrandamisest saadud tulu oleks maksustatud ühetaoliselt (st mõlemad oleks topeltmaksustatud või mõlemale rakenduks võrdsed topeltmaksustamist vältivad meetmed), siis puuduks vajadus seesugust skeemi hakata looma, sest pole oluline millise tuluna osaluste võõrandamine äriühingule laekub, maksustamine toimub ikka samamoodi nii nagu see peaks olema ühetaolise maksustamise põhimõttest lähtuvalt.

²⁷ Autori koostatud

Kui maksusüsteem kohtleb dividendituluseid soodsamalt kui osaluste müügist saadud tulu, siis hakkavad investorid eelistama oma tulude realiseerimiseks dividende selle asemel, et oma osalusi müüa. See aga tähendab, et äriühingult eeldatakse pigem dividendi jagamist kui oma kasumi säilitamist. Tulemuseks on moonutatud majanduslik väljund, kuna investorid eeldavad dividendijaotamist, olgugi, et kasumi jaotamata jätmise võib tulevikus teenida uutelt investeeringutelt suuremat kasu (vastupidisel juhul, kui osaluste võõrandamist koheldaks soodsamalt, siis välditakse dividendide jaotamist ning äriühingusse koguneb üleliia omakapitali, mida ta ei pruugi kasutada sama efektiivselt, kui investorid seda teeks).²⁸

Dividendide eelistamine osaluste võõrandamisele mõjub negatiivselt nii tütar- kui ka emaühingule. Kui emaühing laseb tütarühingul jaotada oma teenitud kasumi dividendidena, siis jääb tütarühingule kätte vähe vahendeid, et kasvatada (või isegi säilitada) oma tootlikkust ning ta ei saa teenida suuremat kasumit ning arendada oma tegevust nii, nagu ta seda teeks juhul, kui teenitud kasumit ei jaotataks dividendidena ära. Emaühingu kaotus seisneb vastukaaluks selles, et see oleks suuteline selle äriühingu osaluste võõrandamisest saadud kasu investeerida tootlikumalt kui seda on võimeline tegema tütarühing. Osaluste võõrandamisest tekkiva maksukohustuse vältimise tagajärjena tekib efektiivsuskadu mõlema poole jaoks.

Mõned majandusteadlased väidavad, et juhul, kui dividendidele kohaldatakse vabastusmeetodit ning kasu osaluste võõrandamisest on topeltnmaksustatud, siis pikas perspektiivis topeltnmaksustamine üldse ei tekigi. Riikides, mis rakendavad vabastusmeetodit dividendidele peaks kasu osaluste võõrandamisest maksustamise näol olema tegemist justkui maksu tasumisega dividendidelt, millele kunagi maksu ei kohaldatagi. Maksupoliitilistelt aga ei pole selline maksustamine õigustatud, sest see suudab täita vaid valitsuse eesmärki kasvatada maksutuluseid.²⁹

Eeltoodud argumendi juures ei ole aga arvesse võetud, et dividendide aluseks olevalt kasumiosalt on kasumit teeninud äriühing tulumaksu tasunud. See ajaperiood, mille jooksul topeltnmaksustamise mõju peaks ära kaduma on määratlematu ning oleneb nii

²⁸ Jalsovszky, P. 2003. Double taxation of Capital Gains. Integration in theory and in practice, [Magistritöö], *sine loco*, University of Leiden, lk 16

²⁹ Sama, lk 21

paljudest teguritest (osaluse suurus, jaotatavate dividendide hulk, osaluse hoidmise aeg, tuluallikariigi maksumäär), et topeltnmaksustamise tegelik kadumine on kaheldav ja pigem spekulatiivne.

Kui topeltnmaksustamine ka kaob mingi perioodi möödudes osaliselt või täielikult, on selline topeltnmaksustamise ärahoidmine erinev dividendidele kohaldatavast vabastusmeetodist, mille eesmärk on äriühingu investeeringuid kohelda võrdselt selle välisriigi residentidega. Nagu eespool kirjeldatud, mõjutab erinev maksustamine osanike otsuseid, mis tekitab majanduslikku ebaefektiivsust ja vasturääkivust maksupoliitikas. Esiteks selle pärast, et osanikud ei pruugi jääda ootama hetke, mil topeltnmaksustamise mõju on kadunud vaid soovivad saada tulu dividendidest, millest saadav kasu on väiksem kui see võiks olla osaluste võõrandamisel. Teiseks ei suudaks isereguleeruv süsteem saavutada sama tulemust nagu vabastusmeetod vaid võrduks pigem efektiga, mida annab krediitmeetod.

Pál Jalsovszky on oma magistritöös jõudnud järeldusele, et isegi kui pikas perspektiivis topeltnmaksustamist ei toimu, on see sellegipoolest maksumaksjale ebamõistlikult koormav (sest leevendus on edasi lükatud teadmata aega tulevikus). Reaalselt topeltnmaksustamine pigem siiski toimub. Selleks, et seda vältida võidakse enne tütarühingu osaluse müüki lasta sel jaotada dividende, mis on saaja jaoks maksuvabad. Seeläbi väheneb tütarühingu väärtus ja osaluste võõrandamisest saadav kasu väheneb, vähendades ka maksukohustust. Vaid maksude optimeerimisest motiveeritud dividendide jaotamine põhjustab omakorda ebaefektiivsust.³⁰

Dividendid ja kasu osaluste võõrandamisest väljendavad mõlemad äriühingu väärtust. Neutraalsuspriinipi järgiv maksusüsteem ei tohiks tekitada ajendit äriühingust saadavat tulu realiseerida erinevast maksukohtlemisest lähtuvalt. Sarnaste tululiikide erineva maksukäsitluse ja topeltnmaksustamise tagajärjeks saab ainult olla, et potentsiaalseid välisinvesteeringuid ei suunata mitte Eestisse vaid mujale soodsama maksusüsteemiga riiki ja juba siia tehtud investeeringute koormav maksustamine.

³⁰ Jalsovszky, P, 2003, Double taxation of Capital Gains. Integration in theory and in practice, [Magistritöö], *sine loco*, University of Leiden, lk 23

Ühetaolise maksustamise põhimõtte kohaselt tuleb sarnase majandusliku sisuga sooritusi maksustada ühetaoliselt. Kui dividendidele laieneb maksuvabastus, siis on mõistlik laiendada sama meetodit ka kasule osaluste võõrandamisest, et vältida maksusüsteemi määravust ettevõtjate finantsotsuste tegemisel. Kui sarnaseid tehinguid (siinkohal äriühingust tulu realiseerimine kas dividendide või osaluste võõrandamise näol) maksustatakse ühtmoodi, siis lähevad ettevõtjad majandustehingute sooritamisel suurima maksueelse kasumi teenimise ajendist ning nad saavad oma ressursse suunata kõige efektiivsemalt.

2.2. Kasu osaluste võõrandamisest maksustamine

2004. aastal, mil Eesti 10 teise riigiga ühes EL-i astus, ei olnud Eesti ainus majanduskasvu eeldustega riik, mis uusi ettevõtjaid ligi meelitas maksusüsteemiga, mis vanade liikmesriikide kõrval võrdlemisi häid ettevõtlustingimusi pakkus (madalaim efektiivne maksumäär oli lisaks Eestile Leedul 13.11%, Ungaril 13.95%, Slovakkial 16.82%, Tšehhil 17.05% ja Poolal 17.46%, samas kui EL-15 riikide hulgas oli see 2004. aastal 31.6%)³¹. Viis uut liitujat 10-st olid juba enne liitumist alandanud oma äriühingu tulumaksu määra.

Langevad maksumäärad on olnud globaliseeruva majanduse tulemus, mille kohta esineb erinevaid arvamusi. Ühest küljest peetakse seda ettevõtluse arenemise seisukohast äärmiselt vajalikuks, teisalt väidetakse, et riikidevaheline võistlemine madalamate maksumäärade kehtestamisega ja tulude soodsama maksukäsitlusega loob kõlvatut maksukonkurentsi, mille tulemusena kokkuvõttes riigid kannatavad, kaotades maksutulu, mida oleks õiglane äritegevusest tekkinud tuludelt koguda. Maksumaksjate kohustus riigi ülalpidamise ees peaks olema võrdne ning kuna maksud on riigi olulisim tuluallikas, siis on nende lõpmatu langetamine võimatu ning lõpuks peab tekkima tasakaal, kus riigid saavad endale õiglase osa ettevõtjate tuludest samas, kui äritegevust ei piira liialt koormavad maksukohustused.

Kõlvatuks saab maksukonkurentsi ehk pidada alles siis, kui riik kehtestab oluliselt madalamad maksumäärad varale, mida selles riigis soodsate võimaluste puudumisel muidu

³¹ Jacobs, O. H., Spengel, C., Finkenzeller, M., Roche, M. 2003. Company Taxation in the New EU Member States: Survey of the Tax Regimes and Effective Tax Burdens for Multinational Investors. Mannheim, Frankfurt: ZEW and Ernst & Young

ei oleks ning kui äriühingud suunavad oma kasumid sinna vaid soodsa maksukohtlemise eesmärgil. Kaitsmaks tuluallikariikide õigust maksustada oma tulu, rakendatakse madala maksumääraga riikidest saadud tulule teistsugust maksukäsitlust kui muidu rakendatakse välisriigist saadud äriühingu tuludele. Madalate maksumäärade kehtestamine ei ole aga ainus võimalus meelitada ettevõtjaid laiendama oma tegevust sellesse riiki või läbi selle riigi. On erinevaid viise, kuidas luua ettevõtlust soosivaid maksuregulatsioone samas säilitades võrdlemisi sarnased nominaalsed maksumäärad teiste võrdväärsete riikidega. Eesti osaleb maksukonkurentsis mitte ainult tulumaksumäära alandamisega vaid erinevate meetodite rakendamisega, mis vähendavad efektiivset maksumäära.

Eesti maksusüsteemil on üks väga kasulik omadus, mis kaasnes äriühingu teenitud kasumi maksuvabastusega: selle rakendamisel kaob vajadus kahjumi piiriülese mahaarvamise sätete jaoks. Kuna kasumit iga-aastaselt ei maksustata, siis ei tekita majandusaastal kantud kahjum nõu ülemaksustamist ning puudub vajadus tasaarveldada äriühingu- või kontsernisisene kahjum ja kasum. Seega võidavad nii Eesti väikesed ja keskmise suurusega äriühingud, kuid samuti Eesti majandus üldiselt, sest kasumi mitte maksustamine ei põhjusta kahjumi piiriülese mahaarvamise puudumisega või selle rakendatavuse piiratusega kaasnevat, milleks on, et see:

- 1) soodustab riigisiseseid investeeringuid ja pärsib investeeringuid teistesse liikmesriikidesse;
- 2) soodustab piiriülest investeerimist suurematesse liikmesriikidesse;
- 3) annab piiriülesel investeerimisel eelise suurtele äriühingutele väikeste ja keskmise suurusega äriühingute ees ning
- 4) mõjutab asutamisevormi valikut – kas alaline esindus või tütarühing.³²

Piiriülelsetel tegutsevatel ettevõtjatel on valikuvõimalus riikide vahel, kuhu oma tegevuskohti asutada. Eeldades, et investering toob kõigi valikute puhul sama kasumi (enne maksude maha arvamist), nt rakendades oma spetsiifilist *know-how*'d ja tehnikat ning lähtudes ettevõtjate huvist alati suurendada kasumit (kättesaadavat), siis otsustab investor kõige tõenäolisemalt selle sihtkoha kasuks, kust saadav kasum on suurim peale maksukohustuste täitmist. Olulist rolli mängib siinjuures keskmine efektiivne maksumäär,

³² Euroopa Ühenduste Komisjon, 2006, Komisjoni teatis Nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele: „Piiriülene maksustamine kahjumi korral“, Brüssel, 19.12.2006, lk 4

sest see arvestab maksude mõju kogutuludele. Rahvusvaheline ettevõtja asutab kõige tõenäolisemalt tegevuskoha riiki, kus efektiivne keskmine maksumäär on madalaim. Seejärel sõltub investeringu suurus raha väärtusest (st intresside määrast) ning maksumäärade marginaalist. Investeeringut suurendatakse seni kuni enne maksude maha arvamist olev tulemimäär võrdub intressidega.³³

Efektiivne tulumaksumäär Eestis äriühinguile on 0%-21%. 0% juhul, kui äriühing teenitud kasumit ei jaota, sest tulumaksukohustust enim ei teki. 21% tingimusel, et teenitud kasum jaotatakse. See protsent võib aga tegelikkuses olla madalam juhul, kui iga-aastaselt kasumit ei jaotata vaid saadud kasumit re-investeeriakse ning sellelt teenitakse tulu ja nii mitu perioodi järjest. Sellisel juhul on võit nende vahendite kasutamisest, mis aastapõhise kasumimaksustamise süsteemi puhul maksukuluks kaoks, nii palju suurem, et viimaks kasumilt tulumaksu tasumisel on efektiivne maksumäär hoopis madalam kui nominaalne määr.

Re-investeeri tud tulu maksust vabastamine on aga peamiselt kutsuv ettevõtjaile, kes siin reaalselt tegevuskohta omavad. Vabastusmeetodi rakendamine kasule osaluste võõrandamisest avaks uue ukse Eestis veel vähe tuntud valdusühingutele. See parandaks Eesti võimalusi pakkuda reaalselt konkurentsi Hollandile, Luksemburgile, Küprosele ning mitmetele teisele riikidele valdusühingute asukoha valikul, soodustades sellise raha voolamist läbi Eesti, mis muidu kunagi siia ei tuleks.³⁴

Lisas 1 toodud tabel annab ülevaate dividendide ja kasu osaluste võõrandamisest saadud kasu maksustamise kohta Eestis ja koos Eestiga 2004. a EL-i astunud liikmesriikides. Paljud koos Eestiga ühinenud riigid olid ülejäänud Euroopale heade kasvueelustega turuks. Nii Eesti kui ka teiste sel ajal liitunud riikide majandus sai tohutu hoo sisse tänu avanenud piiridele, mis tegi lihtsamaks kaubandustegevuse ja välisinvestoritele kättesaadavaks siinse suhteliselt odava ja kvalifitseeritud tööjõu. Suurema osa 2004.a liitunud riikidest majanduskasv hoogustus liitumise järel oluliselt.

³³ Finkenzeller, M., Spengel, Ch. 2004. Measuring the effective levels of company taxation in the new member States: A quantitative analysis. European Commission Working paper 7/2004, lk 10

³⁴ Uustalu, E. 2007. Vabastusmeetodit tuleks laiendada kasule osaluste võõrandamisest – Äripäev, 18.10.2007

Lisast 1 nähtub, et enamiku liitunud riikide maksusüsteem võimaldab topeltmaksustamise vältimist teatavate tingimuste täitmisel. Vaid Eesti, Poola ja Slovakkia pole ette näinud mingisugust leevendust kasu osaluste võõrandamisest topeltmaksustamisele. Nüüdseks on turuolukord Euroopas rohkem võrdsustunud ning välisinvesteeringute ligitõmbamiseks on tarvis rohkem vaeva näha. Dividendidele vabastusmeetodi laiendamise eeskju järgides Eesti mitte ei edestaks teisi võrreldavaid riike oma ettevõtjasõbralikkusega vaid pakuks võrdväärset konkurentsi suurematele ja enam arenenud riikidele.

Kuna EL liigub aina ühtsema majanduskeskkonna loomise poole ja äriühingute maksustamine on liikmesriikide endi otsustada, siis oleks vaid mõistlik, et seda võimalust kasutataks otstarbekalt. EL-i liikmesriigina peaks seadusandja Eestis ise astuma samme ühisturgu toetavate sätete lisamisel seadusesse mitte jääma ootama märkusi EL-i institutsioonidelt. Riikide arengutaseme ühtlustumine kutsub esile vajaduse rakendada kõiki käesolevaid vahendeid, et endiselt rahvusvahelisel tasemel konkurentsivõimeliseks jääda. Kasu osaluste võõrandamisest topeltmaksustamise kaotamine teeks Eesti atraktiivsemaks investeeringutele, mis praegu mujale suunatakse.

Vanemates EL-i liikmesriikides, kus ärikultuur on saanud kauem areneda ning kus äritegevus on riikide vahel pidevalt olnud väga tihe, on seadustes paremini osatud ette näha topeltmaksustamise tekkimise juhud ja osatud neid vältida. Kogemus võimaldab arvestada võimalike aukude või koormavate sätetega. Lisas 2 toodud tabelis on võrreldud EL-ga enne 2004.a liitunud riikides dividendide ja kasu osaluste võõrandamisest maksustamist. Kõik toodud riigid on maksustamisel lähtunud üsna sarnastest põhimõtetest

Kõik tabelis toodud riigid võimaldavad kasu osaluste võõrandamisest vabastust ning üsna paljudel juhtudel on tingimused vabastuse kohaldamiseks sarnased dividenditulu maksuvabastuse tingimustele. Krediidimeetodit on rakendatud vaid kolmes riigis (Suurbritannia, Iirimaa ja Kreeka). Suurbritannia võimaldab oma residentidest äriühingutel grupisisesele tasaarveldada kahjud kasumiga, mistõttu puudub vajadus topeltmaksustamise vältimise meetodite rakendamise järele.

Kehtestatud nõuded vabastusmeetodi laiendamiseks soodustavad kapitali sissevoolu ja selle hoidmist vähemalt mingi kindla perioodi jooksul. Kuna kasu osaluste võõrandamisest maksustamine või mittemaksustamine on suur, siis saab vabastusmeetodi laiendamiseks

seatud tingimustega luua riigi seisukohast kasulikke nõudmisi, millega luua stabiilset ettevõtluskeskkonda ja etteaimatavust majandustehingutes. Laialt on levinud miinimumosaluse nõue (tavaliselt vähemalt 5-10%) kindlaksmääratud perioodi jooksul (nt vähemalt üks aasta), millisel juhul osaluste võõrandamisest saadud kasule laieneb vabastusmeetod. Muul puhul kuulub kasu maksustamisele. Miinimumosaluse peamine eesmärk on vältida kuritarvitamist, kus äriühingute kapitalis osaletakse üksnes maksusoodustuse saamiseks ning osaluse omamine ei ole mõeldud kestma.

Eelnevast nähtub, et dividendide ja kasu osaluste võõrandamisest ühetaoline maksustamine on mitte ainult soovitatav vaid ka praktikas laialt levinud, mistõttu nende erinev kohtlemine mõne riigi poolt on seda ebaefektiivsem. Välisinvestor, kes alles valib investeeingu või valdusühingu loomiseks sobilikku kohta, saab selleks valida mõne muu riigi, kus ei oleks vaja rakendada lisameetmeid topeltmaksustamise vältimiseks. Olenevalt äriühingu iseloomust võib maksukulu osutada liialt suureks, et otsustada oma tegevust Eestisse tuua või oma struktuuri läbi Eesti laiendada.

Lisaks otsestele topeltmaksustamisega kaasnevatele kuludele võib osaluste võõrandamisest saadud kasu maksustamine äriühingu tasandil tekitada ka mitmekordse maksustamise samalt tulult. Seda juhul kui tütarühingu väärtus kasvab (nt mingi tehingu tagajärjel, äriühingu omanduses oleva vara väärtuse muutumisest või äritegevuse tagajärjel, mis tekitab positiivseid ootusi tuleviku suhtes), siis kasvab ka selle äriühingu aktsiaid hoidva äriühingu väärtus ning omakorda seda äriühingut omava äriühingu väärtus. Lõpuks tekib risk, et selline efekt mõjutab kõiki grupi lülisid ja tagajärjeks on ühe ja sama tulu korduv maksustamine.³⁵

Seesugune topeltmaksustamine on välditav ainult juhul, kui kasule osaluste võõrandamisest rakendatakse vabastusmeetodit, sest siis on kindel, et peale esmakordset kasumi maksustamist tulu teeninud äriühingu tasemel enam kontserni sees rohkem makse tasuda ei tule (seda eeldusel, et kõigis erinevates riikides rakendatakse vabastusmeetodit). Topeltmaksustamise mitte vältimine loob ebavõrdse kohtlemise sarnaste tululiikide vahel, millest tulenevalt kannatab neutraalsuspõhimõtte järgimine maksusüsteemis. Kui äriühingust on võimalik tulu saada muus vormis, mis on soodsamalt maksustatud, siis valib

³⁵ Jalsovszky, P. 2003. Double taxation of Capital Gains. Integration in theory and in practice, [Magistritöö], *sine loco*, University of Leiden, lk 13

maksumaksja tõenäoliselt selle variandi, mis läheb aga vastuollu põhimõttega, et maksud ei tohiks mõjutada kapitalipaigutusotsuseid.

Dividendide jaotamise võimalus läbi välismaise äriühingu on üks variant, kuidas vältida kasu osaluste võõrandamisest topeltnaksumist. On veel teisi võimalusi, kuidas maksukulu vältida, nt saada tulu dividendide asemel intresside näol, mis on tütarühingu seisukohast isegi veelgi kahjulikum, sest mõjutab väga tugevasti tema kapitalisatsiooni. Selge on see, et igasuguste alternatiivide otsimine maksukoorma vähendamiseks ei ole äritegevusele kasulik. Ühetaolise maksustamise vajalikkusest on aru saadud ning paljudes riikides püütakse majanduslikku topeltnaksumist vältida. EL-i tasandil ei ole veel äriühingute grupi maksukäsitluse osas ühtset regulatsiooni loodud, mis tähendab, et iga riik iseseisvalt reguleerib seda, kuidas ta maksustab äriühingu välisriigis asuvalt seotud isikult saadud tulusid.

Põhjus, miks EL-i tasemel on otsesed maksud vähe reguleeritud on kaheksagune. Esiteks on riikidevaheliselt väga palju eriarusaamu maksustamisest ning kuna otseseid makse reguleerivate direktiivide vastu võtmiseks on vaja ühehäälselt otsust, siis on otsuseni jõudmine äärmiselt keeruline ja ajakulukas. Teiseks jagunevad arvamused harmoniseeritud maksusüsteemist kahte äärmuslikku rühma. Üks neist on arvamusel, et maksureformidest, levivast globaliseerumisest, rahvusvahelisest ärist ja tugevast konkurentsist ajendatud muudatused maailmamajanduses tõmbavad alla äriühingute maksukoorma ja sellega seoses ka sätestatud maksumäärad EL-s. Kui mõni riik kardab, et selle tagajärjel võib ta areng teistest maha jääda, siis püüab ta vahet kompenseerida muudatustega käibemaksuregulatsioonis. Teise poole hirm on aga, et otsese maksude harmoniseerimine on ohtlik, sest selle tulemusena võivad valitsused tõsta äriühingute maksukoormuse liiga kõrgeks. Seega on kõik pigem nõus, et harmoniseerimise osas mitte mingeid otsuseid vastu võtta.³⁶

Ühtse ühendusesisese äriühingute maksustamise regulatsiooni algeks võib pidada mõningaid tulumaksualaseid direktiive (1990/435/EEC ema-ja tütarühingu direktiiv, 2003/49/EC intressimaksete ja litsentsitasude direktiiv, 90/436/EMÜ

³⁶ Ruding, H. Onno. 2002. EUROPEAN UNION The Long Way to Removing Obstacles in Company Taxation in Europe – European Taxation, 1/02, lk 5

arbitraažikonventsioon, 2003/48/EÜ hoiuseintresside direktiiv). Nende kõrval on aga kuni edaspidiste direktiivide vastuvõtmiseni maksustamise reguleerimisel määravaks Euroopa Kohtu lahendid ning nende puudumisel peavad liikmesriigid ise vastu võtma seadusi ning sõlmima maksulepinguid, et vältida äriühingute piiriülelset liikuvate kasumite liigne maksustamine.

Neutraalsuspriinitsiibi kohaselt ei tohiks maksud mõjutada kapitalipaigutusotsuste tegemist, investeringu tegemise kohta ega ka seda, millise riigi investoriga on tegemist. Seda põhimõtet järgides oleks otstarbekas laiendada kasule osaluste võõrandamisest vabastusmeetodit, et vältida nende maksustamisest tekkivat majanduslikku topeltnmaksustamist. Autor leiab, et vabastusmeetodi rakendamine on kõige kasulikum põhjusel, et Eesti makssüsteem on laiendanud vabastust ka dividendidele. Dividendide ja osaluste võõrandamisest saadud kasu majanduslik sisu on nii sarnased, et nende erinev maksukäsitus võib luua majanduslikku ebaefektiivsust, motiveerides ettevõtjaid tegema finantsotsuseid lähtuvalt maksukulust, mida tehing neile tuua võib selle asemel, et tegutseda suurima maksueelse tulu teenimise nimel.

KOKKUVÕTE

EL-i liikmesriikide erinevad maksusüsteemid on loonud olukorra, kus rahvusvahelised ettevõtjad peavad arvestama erinevate riikide maksusüsteemidega ning ise hoolitsema selle eest, et vältida maksustamisest tekkivat lisakulu, kui mõnda situatsiooni ei ole reguleeritud maksulepingutega või EL-i tasandil. Kasu vara võõrandamisest on kõige erinevamalt käsitletud tululiike erinevate riikide tasemel ning kasu osaluste võõrandamisest kuulub ka selle hulka. Selleks, et erinev maksukäsitus ei hakkaks piirama rahvusvahelist äritegevust on oluline, et seadusandja pööraks tähelepanu maksustamise nendele aspektidel, mis võivad moonutada ettevõtjate otsuseid oma äriühingute struktureerimisel.

Arenenud riikide majandus liigub aina enam globaliseerituse poole ning ettevõtluse piiriülese tegevuse soodustamine on seejuures äärmiselt oluline – riigid peaksid seisma hea selle eest, et vältida selliste kitsaskohtade tekkimist maksusüsteemis, mis piiravad nende tegutsemist. Koormava maksustamise tagajärjel ei kaota mitte ainult ettevõtjad vaid ka riik. Kasu osaluste võõrandamisest topeltnmaksustamisel on majanduslik mõju, seepärast nimetatakse ühe tulu korduvat maksustamist erinevate isikute tasemel majanduslikuks topeltnmaksustamiseks. Äriühingute tulude vaatlemine eraldiseisvalt tulu allikast ning selle eelneva maksustamise ignoreerimine tekitab põhjendamatu maksukoormust.

Tänases majandusolukorras on vajalik leida lihtsaid ning efektiivseid lahendusi, kuidas säilitada maksutulud, mis tulid siia välisinvesteeringutega varem Eestit atraktiivseks muutva odava ja kvalifitseeritud tööjõust tulu teenimiseks. Osaluste võõrandamisest saadud kasu topeltnmaksustamise kaotamine oleks hea ajend äriühingute Eestisse toomiseks. Topeltnmaksustamise kaotamiseks on lahendusena välja pakutud vabastusmeetodit, sest see annab Eesti äriühingutele võrdse võimaluse välisturgudel konkureerimiseks, loob Eestis soodsa keskkonna valdusühingute loomiseks ning säästab ettevõtjaid ebavajalike kulutuste tegemisest, mis tekib dividendide ja osaluste võõrandamisest saadud kasu erinevast maksustamisest.

Lõputöö eesmärk oli analüüsida kasu osaluste võõrandamisest topeltnmaksustamist. Ema- ja tütarühingu direktiivist tuleneb Eesti tulumaksuseaduses säte, mis vabastab välisriigi

äriühingust saadud dividendid tulumaksukohustusest juhul kui dividendi aluseks olevalt kasumiosalt on välisriigis juba maks tasutud. Dividendid ja kasu osaluste võõrandamisest on sarnased tululiigid, mistõttu analüüsis autor kasu osaluste võõrandamisest maksustamist ühetaolise maksustamise põhimõttest lähtuvalt.

Seega ei lähtu vabastusmeetodi laiendamise ettepanek mitte ainult asjaolust, et see tekitab äriühinguile minimaalselt maksukulu (s.o võrdluses krediidimeetodiga, mispuhul kuuluks tulu maksustamisele alati vähemalt Eesti maksumäära ulatuses) vaid ka asjaolust, et ühetaolise maksustamise põhimõtte kohaselt tuleb sarnase majandusliku sisuga tehinguid maksustada ühetaoliselt. Aktsionäril on võrdne võimalus saada samas väeringus tulu nii dividendidest kui ka osaluste müügist. Dividendide ja osaluste võõrandamisest saadud kahe tululiigi mistahes viisil erinev maksustamine ei suuda arvestada nende tululiikide seesuguse vahekorraga. Lõputöös toodud seisukohad selgitasid kasu osaluste võõrandamisest ühetaolise maksustamise kasulikkust dividendituluga, ehk et laiendada kasule osaluste võõrandamisest vabastusmeetodit samal moel nagu seda tehase dividendidele, mille maksmise aluseks olevalt kasumiosalt on tulumaks juba tasutud.

Topeltnmaksustamist on võimalik edasi lükata tänu Eesti tulumaksusüsteemile, mis maksustab äriühingu kasumit alles selle jaotamisel, kuid siis tuleb tulumaks kasumiosalt, mis on saadud välisriigi äriühingu osaluste võõrandamisest, siiski tasuda. Lõputöös on toodud võrdlus teistes Euroopa riikides kehtiva dividenditulu ja kasu osaluste võõrandamisest saadud tulu maksustamisega. Ülekaalukas osa Euroopa riike on kehtestanud dividenditulule ja kasule osaluste võõrandamisest maksuvabastuse, kusjuures tingimused vabastuse laienemiseks on üsna sarnased. Seega ei kujuta võimalus topeltnmaksustamist edasi lükata mingit võitu ettevõtjale, kui pea kõigisse teistesse Euroopa riikidesse äriühingu loomisel ei tule teatavate tingimuste täitmisel üldse lisa maksukulu tasuda.

Lõputöös on osutatud skeemile, kuidas oleks Eesti residendist äriühingul võimalik vältida topeltnmaksustamist kasutades selleks teises riigis asuvat äriühingut, kus kasu osaluste võõrandamine ei ole topeltnmaksustatud ning siis saada see tulu dividendide näol, mida Eestis ei maksustata. Kui sellist skeemi rakendada ei peaks ning kasu osaluste võõrandamisest ei oleks topeltnmaksustatud, avaks Eesti ukse uutele investeringutele, mis muidu siia kunagi ei tuleks.

Lõputöö käsitles vaid kasu osaluste võõrandamisest maksustamist. Küll aga oleks kaalutav magistritöö kirjutamine äriühingute muu vara võõrandamisest saadud kasu maksustamisest. Loetelu maksustatavatest varaliikidest on toodud tulumaksuseaduses §15. Samuti vaatles autor lõputöös osaluste võõrandamisest saadud kasu maksukäsitlus vaid olukorras, kus kasu saajaks on juriidiline isik ning mitte eraisik. Ka eraisikute tasemele tekkiva topeltmaksustamise mõju investeerimisotsustele vääriks tähelepanu ning sobiks bakalaureusetöö kirjutamise teemaks.

SUMMARY

The subject of the final paper (thesis) is „Extension of the participation method to the disposal of shares“. It is written in Estonian language and consists of 37 pages including two disclosures. There are referrals to 17 sources that were used in this paper.

Main keywords in this thesis are participation method, uniform taxation, international tax law, dividend, income tax, double taxation.

The purpose of this thesis is to analyse the extension of the participation method to the disposal of shares. In order to achieve the objective, the author has drawn parallels between the subject with propositions introduced by various authors regarding international taxation as well as taxation of disposal of shares. The author has compared the treatment of foreign dividends and the treatment of capital gains resulting from the disposal of foreign shareholding in order to illustrate the common practice of taxation of these two incomes.

The novelty of this thesis consist mainly in the fact that double taxation of disposal of shares causes inefficiency and economical distortion. These factors keep Estonia from being more competitive on the international basis and is not inviting for new foreign direct investments to Estonia. The novelty also results from the fact that similar economical performance should be treated equally under the uniform taxation principle.

The author has given a review of the grounds of double taxation and methods of avoiding double taxation, analysed whether and why should disposal of shares and dividends be taxed equally and considered extending the participation method as the best solution to avoid double taxation of disposal of shares. As a conclusion the author has found that the participation method would give the Estonian companies an equal opportunity to compete on the foreign markets, would foster establishing holding companies in Estonia and would spare the local entrepreneurs of unnecessary cost that result from unequal taxation of dividends and disposal of shares. That would avoid the economical inefficiency and distortion and open Estonia for new investments that would otherwise never come here.

VIIDATUD ALLIKAD

1. Arnold, B. J., McIntyre, M. J. 2002. International Tax Primer. 2 Ed. The Hague: Kluwer Law International
2. Euroopa Ühenduste Komisjon, 2006, Komisjoni teatis Nõukogule, Euroopa Parlamendile ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele: Piiriülene maksustamine kahjumi korral. Brüssel.
3. Finkenzeller, M., Spengel, Ch. 2004. Measuring the effective levels of company taxation in the new member States: A quantitative analysis. European Commission Working paper 7/2004
4. Holmes, K. 2007, International Tax Policy and Double Tax Treaties. An introduction to principles and applications, Amsterdam: IBFD publications B.V
5. Jacobs, O., Spengel, H. C., Finkenzeller, M., Roche, M. 2003. Company Taxation in the New EU Member States: Survey of the Tax Regimes and Effective Tax Burdens for Multinational Investors. Mannheim and Frankfurt: ZEW and Ernst & Young.
6. Jalsovszky, P. 2003. Double taxation of Capital Gains. Integration in theory and in practice, [Magistritöö], sine loco, University of Leiden
7. Lehis, L. 2000. Tulumaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne, Tartu: OÜ Casus
8. Lehis, L. 2004. Maksuõigus. Tallinn: JUURA
9. Maksulepingutest <http://www.emta.ee/?id=1530&highlight=maksulepingud>
10. Nõmmann, S., Kärnsa, O., Tammert, P., Oro, L., Tomson, A., Nõmmann, T. 2003. Maaailma maksunduse trendid, Tallinn, Strateegiliste Algatuste Keskus
11. PricewaterhouseCoopers. 2008. Holding Co Comparison (asutusesisene mitteavalik dokument)
12. Ruding, H. Onno. 2002. EUROPEAN UNION The Long Way to Removing Obstacles in Company Taxation in Europe – European Taxation, 1/02
13. Terra, B. J. M., Wattel, P. J. 2005. Euroopa maksuõigus, Tallinn: Sisekaitseakadeemia
14. Uustalu, E. 1998. Rahvusvahelise maksuõiguse põhimõtetest ning mõistetest – Juridica, 3/98

15. Uustalu, E. 2007. Vabastusmeetodit tuleks laiendada kasule osaluste võõrandamisest – Äripäev, 18.10.2007
16. Tax Exemption versus Tax Credit Systems for Foreign Dividends: Comparison and International Trends: <http://www.iccwbo.org/policy/taxation/id556/index.html>
28.02.2009
17. Välisriigi tulude maksustamisest üldiselt <http://www.emta.ee/?id=21387#uks>
19.02.2008

LISA 1. Äriühingute maksustamine 2004.aastal EL-ga ühinenud riikides ³⁷

	Välismaisest äriühingust (ÄÜ) saadud dividenditulu	Kasu osaluste võõrandamisest välismaises ühingus
Eesti	Vabastatud juhul, kui osalus on vähemalt 10%	Maksudkohustus edasilükatav kasumi jaotamiseni
Küpros	Vabastatud, kui ÄÜ omab vähemalt 1% dividende maksva ÄÜ osadest. Seaduses määratletud tingimustele mitte vastavuse korral maksustatav 15%-ga	Vabastatud
Leedu	15% Vabastatud, kui omatav osalus on vähemalt 10% vähemalt 12 kuulise perioodi jooksul ja dividende jagav ÄÜ ei asu madala maksumääraga territooriumil.	15% Vabastatud vähemalt 25% osaluse korral vähemalt kahe aastase perioodi jooksul ning dividende jaotav ÄÜ on asutatud EEA liikmesriigis või mujal riigis, millega Leedul on kehtiv maksuleping
Läti	Vabastatud juhul, kui dividende maksev ÄÜ on resident EL-i või EEA-sse kuuluvas riigis. Vastasel juhul vabastatud vaid juhul, kui dividendi maksja ei ole resident madala maksumääraga riigis ning ta omab osalust vähemalt 25%	15% va osalused mis on börsil EU ja EEA riikides
Malta	Maksustatakse, õigus saada krediiti, 2/3 maksukohutusest makstakse mitte residentidest osanikele dividendijaotamisel tagasi. Vabastatud, kui osaluse määra tingimuse täitmisel	Vabastatud, kui osaluse määra tingimus täidetud
Poola	19%, õigus saada krediiti välisriigis makstud tulumaksu osas. EL-i, EEA ja Šveitsi ÄÜ-st saadud dividendid on vabastatud juhul, kui osaluse suurus on vähemalt 15% (Šveitsi puhul 25%) ning osalusi on omatud vähemalt kaheaastase perioodi jooksul	19%
Slovakkia	Enne 2004. aastat teenitud kasumist makstud dividendidele rakendub 19% maksumäär, hiljem teenitud kasumist makstud dividendid on maksuvabad	19%
Sloveenia	100% vabastatud v.a juhul, kui dividende maksva ÄÜ residentiriigis on maksukohustus vähem kui 12.5%	45% vabastatud, kui omatav osalus on vähemalt 8% vähemalt kuue kuulise perioodi jooksul ning kui võõrandaval ÖÜ-l on vähemalt üks töötaja
Tšehhi Vabariik	Vabastatud, kui vähemalt 10% osalus . Seaduses määratletud tingimustele mitte vastavuse korral maksustatav 15%-ga	Vabastatud, kui osalus on vähemalt 10% ühe aastases perioodis
Ungari	Vabastatud 30% osaluse omamise nõudega, vabastus ei laiene juhul, kui dividende jaotav ÄÜ on resident madala maksumääraga riigis	Vabastatud kui osaluse suurus 30% ühe või kahe aastaseks perioodis. Muul juhul maksustatav

³⁷ PricewaterhouseCoopers, 2008. Holding Co Comparison

LISA 2. Äriühingute maksustamine EL-ga enne 2004. aastat liitunud riikides³⁸

	Välismaisest äriühingust (ÄÜ) saadud dividenditulu	Kasu osaluste võõrandamisest välismaises ühingus
Austria	Vabastatud, kui ÄÜ omab osalusi vähemalt 10% ühe aastases perioodis ning dividende jaotava ÄÜ koduriigi maksumäär on vähemalt 15%	Vabastatud, kui ÄÜ omab osalusi vähemalt 10% ühe aastases perioodis ning dividende jaotava ÄÜ koduriigi maksumäär on vähemalt 15%
Belgia	95% vabastatud, kui ÄÜ omab osalusi vähemalt 10% või, kui osaluse (100%)väärtus on vähemalt 1.2m EUR min üheaastases perioodis	Vabastatud, tingimusel, et tütarühingu tasemel on reaalselt maks tasutud
Taani	Vabastatud, kui vähemalt 10% osalus 12 kuulises perioodis ning dividende maksev ÄÜ on resident EL-i, EEC või mõnes muus riigis, millega Taanil on maksuleping. Vastasel juhul maksuvabastus vaid juhul, kui osalus annab kontrolli dividende jaotava ÄÜ üle	Vabastatud, kui osalusi hoiti vähemalt 3 a
Soome	Vabastatud, maksustatavad juhul, kui dividende jaotav ÄÜ asub riigis, millega Soomel pole kehtivat maksulepingut	Vabastatud kui osalus on vähemalt 10% ühe aastases perioodis. Muul puhul maksustatav.
Prantsusmaa	95% vabastatud, kui vähemalt 5% osalus 2 aastat	95% vabastatud, kui osaluse suuruseks vähemalt 5% kahe aastases perioodis, vastasel juhul maksustatav
Saksamaa	95% vabastatud juhul, kui osalus on vähemalt 5% kahe aastases perioodis ning nii jagajal kui ka saajal on tulumaksukohustus	95% vabastatud
Kreeka	25%, välisriigis makstud tulumaksu osas lubatud krediit	5% tingimusel, et ÄÜ ei ole börsil
Iirimaa	25%, välisriigis makstud tulumaksu osas lubatud krediit	Vabastatud vähemalt 5% osaluse omamise korral ühe aastases perioodis ning tegemist on tegutseva ÄÜ-ga või Tegutseva ÄÜ valdusühinguga. Muudel juhtudel 20% maksumääraga maksustatav
Itaalia	95% vabastatud, seaduses toodud tingimustele mittevastavuse korral maksustatav tavalise tulumaksumääraga	95% vabastatud, seaduses toodud tingimustele mittevastavuse korral maksustatav tavalise tulumaksumääraga
Luksemburg	Vabastatud, kui omatav osalus on vähemalt 10% või osaluse ostuhind vähemalt 1.2m EUR, 12 kuulise perioodi jooksul ning dividende jagav ÄÜ on EU resident või väljaspool EU-d asuv maksustatav äriühing	Vabastatud, kui omatav osalus vähemalt 10% või kui osaluse hind omandamisel oli vähemalt 6m EUR ja osalusi hoiti vähemalt 12 kuulise perioodi jooksul ning dividende jaotav ÄÜ on EU resident või muu riigi maksustatav äriühing
Holland	Vabastatud vähemalt 5% osaluse korral v.a kui dividendide jagaja on	Vabastatud, kui osaluse suurus on vähemalt 5%, v.a kui ÄÜ on

³⁸ PricewaterhouseCoopers, 2008. Holding Co Comparison

	investeeringisühing	investeeringisühing
Portugal	50% või 100% vabastatud olenevalt seaduses sätestatud tingimustele vastavusest	Reeglina vabastatud, teatud tingimustel maksustatav
Hispaania	Vabastatud vähemalt 5% osaluse korral vähemalt 12 kuulise perioodi jooksul või kui osaluse väärtus omandamisel oli vähemalt 6m EUR; dividende jaotav ÄÜ ei ole madala maksumääraga territooriumi resident, tema koduriigi maksusüsteem on sarnane Hispaania maksusüsteemiga ning 85% jaotava ÄÜ kasumist on äritulu	Vabastatud vähemalt 5% osaluse korral vähemalt 12 kuulise perioodi jooksul või kui osaluse väärtus omandamisel oli vähemalt 6m EUR; ÄÜ ei ole madala maksumääraga territooriumi resident, tema koduriigi maksusüsteem on sarnane Hispaania maksusüsteemiga ning 85% jaotava ÄÜ kasumist on äritulu
Rootsi	Vabastatud, kui äriühingu ei ole börsil. Börsil oleva ÄÜ osalus on vabastatud juhul, kui osaluse suurus on vähemalt 10% ühe aastase perioodi jooksul ning ÄÜ vorm on sarnane Rootsi piiratud vastutusega ÄÜ-ga	Vabastatud, kui tegemist on mitte börsiettevõtte osalusega. Börsil olevate ÄÜ-de puhul on vabastatud juhul, kui osaluse suurus on vähemalt 10% ühe aastase perioodi jooksul
Suurbritannia	Maksustatakse, õigus krediidile	Maksustatav v.a juhul, kui osaluse suurus vähemalt 10% vähemalt üheaastases perioodis tegutsevas tootmisettevõttes